

opracował

Krzysztof Artur Dławichowski

Elementarz

Poszukiwacza

korzeni

rodzinnych

Halince, żonie mojej dedykuję

motto: „napisanie dobrze udokumentowanego opracowania wyników swoich badań jest w interesie wszystkich członków rodziny, nawet tych, którzy nie podzielają entuzjazmu do genealogii. ”

/ Grzegorz T. Woźniak /

ZAMIAST WSTĘPU - czyli : „HEJ-HO, HEJ-HO DO PRACY BY SIĘ SZŁO ”

Od X wieku, w zaraniu polskiej państwowości zawarcie małżeństwa polegało na zawarciu „swadźby” między rodzinami

nowożeńców. Wypłacano ojcu kobiety wiano za odwzajemnienie daru, jakim było przekazanie kobiety zaprzyjaźnionemu, choć przecież obcemu rodowi. Rodzice obdarowywali córkę w posag w postaci bielizny, ubrań czy ozdób.

Więź krewniacza zaznaczała się silnie w dziedziczonej ziemi. Przypadający na rodzinę żleb stawał się „dziedzina” przekazywaną w linii prostej - synowi. Ród rościł sobie prawo do majątku swych członków, ale ponosił także za nich odpowiedzialność: mścił zabitego czy płacił wykup.

O sile i znaczeniu więzi krewniaczych świadczy liczba i dokładność określeń rozmaitych stopni pokrewieństwa w naszym języku.

Od XIII wieku następuje ruch osadniczy polegający na tym, iż książęta polscy podpisywali umowę lokacji wsi lub miasteczka z „zasadczą” z łacińska „lokator”, czyli osobą podejmującą się zasiedlenia terenu. W nagrodę otrzymywał stanowisko sołtysa lub wójta co dawało korzyści materialne.

Duchowieństwo, należące do dworu uczyło, że hierarchia społeczna jest dziełem Boga. Powstał stan chłopski, mieszczański, kler, rycerski i.t.d. Młodzież wiejska jeszcze w XIV w. mogła w mieście szukać pracy w rzemiośle. Chłop „pracowity” (**laboriosus**), płacił „wielmożnemu” - właścicielowi ziemskiemu lub grodzkiemu (**magnificus**); „urodzonemu” - właścicielowi wsi (**generosus**); „szlachetnemu” - właścicielowi części lub dzierżawcy wsi (**nobilis**), czynsz a „ordynariuszowi” - przewielebnemu (**reverendissimus**) czy „opatowi, sufraganowi, prałatowi” - wielebnemu (**reverendus**), dziesięcinę.

Jego najbliższy zwierzchnik (sołtys czy wójt) był posiadaczem gospodarstwa wielkości do 1/6 całego areалу wsi wolnego od czynszu i niekiedy dziesięciny. Miał prawo do założenia młyna lub karczmy. Jako przewodniczący ławy sędziowskiej pobierał 1/3 opłat od kar sądowych. Za ściąganie czynszu dla pana, zatrzymywał sobie 1/6 należności. Ale miał obowiązek konnej służby wojskowej. Jego sytuacja materialna była podobna do szlacheckiej, a stanowisko - drogą awansu klasowego.

Kmiecie (**cmetho**) będący przedstawicielami władzy pana tworzyli też samorząd parafialny i zatrudniali na ł łanu własnego zagrodników (**hortulanus**), chałupników (chała z ogródkiem) oraz (**inquilinus**) komorników (zamieszkałych w cudzych domach).

Przy dworze i gospodarstwie pańskim zatrudniona była stała służba i czeladź. Pierwsi w hierarchii, to słudzy szlacheckiego pochodzenia, drudzy - to młodzież wiejska oddawana na dwór z myślą o ewentualnym awansie. Niezależność i zamożność młynarzy (**molendarius**) i karczmarzy (**hospes publicus**) determinowała ich status społeczny. Często byli mieszczanami z pochodzenia.

Panowie miast, zwłaszcza książęta (**illustrissimus ac magnificus**), tworząc miasta jako skupiska ludności wolnej, dążyli do tego, aby fakt ten nie uszczuplał ich praw. Wójt (**advocatus**) i wybrani przez niego ławnicy (**asesor**) tworzyli pierwszą władzę miejską - ławę. Różnorodność pochodzenia utrudniała kształtowanie się stanu mieszczańskiego. Na szczycie znajdowali się bogaci kupcy lokujący swe kapitały w nabierających wartości parcelach i domach. Z tej grupy określanej (**meliores**) tzn. lepsi mieszczanie rekrutowali się też bankierzy. Grupa ta kurczyła się przez odpływ jej części do stanu szlacheckiego, ale uzupełniała się o kupców z zewnątrz miasta.

Obywatelstwo miejskie zwalniało bowiem od opłat celnych. W drugiej kolejności są rzemieślnicy. Do najbogatszych należeli złotnicy, piwowarzy, młynarze - którzy nierzadko zdobywali udział we władzach miejskich. Wraz z właścicielami gospód, zajazdów i szynków tworzyli pospólstwo, czyli masę pełnoprawnych mieszczan. W małych miastach grupę tę uzupełniali wolni gospodarze uprawiający ziemię należącą terytorialnie do miasta. Uboższa grupa ludności miasta, to plebs - inaczej pracownicy najemni: czeladnicy, robotnicy, służba domowa, kuglarze, gędźcy.

Z biegiem czasu wójt i ławnicy coraz bardziej oddalali się od interesów mieszczan. Dlatego powołali oni własny organ - radę miejską. Konflikty między nimi wykorzystywał pan miasta do własnych celów. Duże miasta dążyły do pozbycia się wójta drogą wykupu wójtostwa. Czasem wójtostwo dziedziczne kupowali magnaci lub szlachta. Raz wybrani rajcy dbali, by władza nie wymknęła się z kręgu ich rodziny, toteż godność radziecka przechodziła na synów i zięciów a osobom obcym trudno było się dostać do tej coraz bardziej ekskluzywnej arystokracji miejskiej zwanej patrycjatem. Do patrycjatu należeli też starsi cechowi. Zajmowali się oni kontrolą produkcji, nauczania rzemiosła, sądzili członków cechu. Zatwierdzani byli przez radę miejską. Cech regulował zaopatrzenie w surowiec, kontrolował produkcję i ustalał ceny. Wspomagał swych członków w nieszczęściu, organizował życie towarzyskie i religijne. Mieszczanie wcześniej niż szlachta docenili znaczenie pisma i uczyli się. Powstawały szkoły miejskie a urzędy i cechy prowadziły księgi. Mimo to, mieszczaństwo było na tyle konserwatywne by hamować rozwój ekonomiczny i społeczny. Cechy hamowały rozwój produkcji i odrzucały innowacje techniczne. Rajcy pilnowali swych przywilejów a nie miasta. Bogactwo patrycjatu budziło zawiść średniej i niższej szlachty, będącej często w długach. Stan mieszczański tracił swych przedstawicieli, którzy wchodzili w kolizję także z magnatami a nawet książętami. Nabywali bowiem dobra ziemskie i znajdowali drogę do stanu szlacheckiego.

Czymże więc był ten stan na którym tak wszystkim zależało, a i dziś nobilitacje choć nieprawne, mają miejsce.

W wieku XIII dwie różne warstwy - stare możnowładztwo, sięgające swymi początkami powstawania państwa piastowskiego, oraz górna warstwa wojów - zaczęły formować się w jednolity stan rycerski, zwany szlachtą. Stąd pochodzące z łaciny pojęcie „comes”, (po polsku: żupan, w skrócie pan) jako tytuł możnych. Rozpowszechnienie obyczaju rycerskiego: pasowanie, kodeks honorowy ułatwiło połączenie się w jeden stan obydwu warstw feudalnych. Jednym z elementów, który przyczynił się do scementowania obu stanów w jeden był herb (łac: clenodium), przejęty za pośrednictwem czeskim z niemieckiego słowa (Erbe) oznaczającego dziedzictwo. Ten rodowy charakter organizacji szlachty polskiej określano terminem (nobilitas). Słowo szlachta pochodzi (przez czeskie: klechta) z niemieckiego rzeczownika (Geschlecht) oznaczającego ród.

Przynależność do szlachty była więc uzależniona od przynależności do konkretnego rodu. Konkretny ród - to konkretny herb.

Małopolska była dzielnicą najpotężniejszych rodów magnackich. W Wielkopolsce przeważała szlachta średnia a na

ziemiach wschodnich mieszkało rycerstwo.

Za zamknięcie stanu szlacheckiego uznać trzeba zasadę ze statutów kazimierzowskich, że szlachcicem można zostać tylko przez urodzenie w rodzinie szlacheckiej. Pierwszy, Władysław Jagiełło posłużył się nobilitacją jako narzędziem, umożliwiającym awans osobie niższego stanu na szlachcica.

Szlachta strzegła swoich praw poprzez sejmy, sejmiki i konfederacje. Pertraktacje z sejmikami były dla króla niezwykle uciążliwe i utrudniały funkcjonowanie państwa. Ukonstytuowanie się w 1423 r. stanu szlacheckiego spowodowało utworzenie się środowiska zmierzającego do jego ujednoczenia.

Magnaci wskazywali wzorce zachowania. Pogłębiała się świadomość stanowa, sprzyjająca świadomości narodowej. Rola rodziny umocniła się jeszcze bardziej przez upowszechnienie ślubów kościelnych przepisów prawa kanonicznego (zapowiedzi). Małżeństwa zawierano wcześniej i o związkach decydowały względy majątkowe. W obawie przed rozpadem dóbr rodowych ograniczono prawo kobiet do dziedziczenia nieruchomości, ale kobieta zachowała prawo do osobistego majątku i do wiana a po śmierci męża zarządzała całym majątkiem, aż do pełnoletności syna. W razie wcześniejszej śmierci żony i powtórnego ożenku męża dzieci z pierwszego małżeństwa mogły wymagać spadku po matce, w czym zobowiązany był im pomóc wuj.

Statut warecki z 1425 r. zezwolił kobietom dziedziczyć dobra ziemskie przy braku potomków męskich. Kobieta wychodząca powtórnie za mąż powinna była pozostawić dzieciom z poprzedniego małżeństwa cały majątek ojca i połowę własnego.

Nad znaczną częścią średniej i ubogiej szlachty wisiało widmo zubożenia poprzez podział majątku. W tej sytuacji część braci rezygnowała z małżeństwa. W razie powtórnego małżeństwa ojca, musiał on oddać dzieciom z pierwszego małżeństwa majątek matki i połowę własnego. Nad małoletnimi dziećmi po śmierci ojca przejmowali opiekę stryjdowie. Krewni po mieczu mieli prawo retraktu (.....) w stosunku do dziedziczonego majątku, a krewni po kądzieli mogli wykupić majątek, jeżeli po zmarłym zostały tylko córki.

Dla ograniczenia niebezpieczeństwa zbrojnej walki między zwaśnionymi rodami sąd ustanawiał (vadium) czyli zabłąd grożąc wysoką grzywną za naruszenie pokoju.

Krewni byli też niezbędni szlachcicom jako poręczyciele w sądzie. Mógł liczyć na pomoc w ciężkich chwilach a sieroty szlacheckie - na przygarnięcie. Zacieśnianiu się więzi rodowych towarzyszyło ustalanie nazwisk dziedziczonych po ojcu przez synów. Wzrost znaczenia więzi krewniaczych dotyczył nie tylko krewnych po mieczu ale i po kądzieli, zwłaszcza przez podniesienie wagi szlacheckiego pochodzenia przy wywodach szlachectwa.

Szlachcic awansował dzięki wojnie, służbie dworskiej, aktywności sejmikowej czy stanowi duchownemu. Nepotyzm, czyli popieranie krewnych na szczeblach kariery był normą. Wszyscy zabiegali o pozycję społeczną i wpływy polityczne, traktując swe stanowiska jak szczeble kariery do celów prywatnych. Nagminnym było łączenie przez jedną osobę licznych stanowisk kościelnych bez wykonywania związanych z nią funkcji, które zlecano wynajmowanym do tego celu kapelanom czy wikariuszom, którzy znowu tą drogą mieli zamiar dosłużyć się lepszych prebend.

Aby zarządzać kluczami dóbr, bogaty szlachcic, magnat czy starosta (**capitaneus**) tworzył aparat administracyjny, który wzrastał proporcjonalnie do rozmiarów majątku i zwiększał świadczenia chłopskie. Podstarości, namiestnik, dwornik czy wódcarz starali się obciążyć chłopów tak, aby dogodziwszy panu starczyło i dla nich. Większość stanowisk obsadzona była przez szlachtę, gdyż jeszcze w XVII w. nadzór folwarczny stwarzał dogodne możliwości zysku i zdobycia pozycji społecznej.

Jakże w takich warunkach dziwić się pędowi ku stanowi szlacheckiego.

Od połowy XVII w. właściciel ziemski, zarówno szlachcic - posesjonat, jak starosta czy duchowny, starał się stworzyć w swych dobrach system, który gwarantowałby mu zyski z pośrednictwa handlowego. Konkurentem był mu mieszczanin - kupiec. Dla szlachcica rozwój posiadłości ziemskiej stanowił główną możliwość lokaty kapitału. Zyski z pożyczek przeznaczał na zakup ziemi lub inwestował w klejnoty. Gdy pieniędzy brakowało klejnoty sprzedawał a ziemię obciążał hipotecznie. Takie okazje wykorzystywał magnat, korzystający z usług prawników - także magnatów.

Do I rozbioru Polski większość majątków przeszło z rąk szlachty w ręce magnatów. Po rozbiorze zwiększyła się rola szlachty jako dzierżawców wsi magnackich. Umożliwiła szlachcicowi utrzymanie pozycji posesjonata (korzystanie z cudzej własności jak ze swojej własnej). Nierządka więc była sytuacja, gdy przymuszony koniecznością odsprzedawał swój folwark, aby zaraz wziąć go w dzierżawę.

Równie ważne dla magnata jak gromadzenie dóbr było zapewnienie, by nie zostały rozdrobnione. W tym celu posługiwano się wyłączeniem trzonu dóbr rodowych spod obowiązującego prawa dziedziczenia. Utworzona w ten sposób ordynacja pozostawała w rękach głowy rodu i dziedziczona po mieczu. Był to wyłom w zasadzie szlacheckiej równości i stąd niepopularność ordynacji u szlachty.

Bory i puszcze dawały utrzymanie strzelcom, strażnikom, łowcom, leśniczym. Rozrost folwarku przyczynił się do zwiększenia liczby czeladzi. Najniższą kategorię stanowiła młodzież wynagradzana strawą i odzieżą. Dalej dziewczki, czyli kobiety pracujące przy krowach, w kuchni i warzywniku. Pasterz wołów lepszy od pasterza krów. Ratuje czyli oracze mieli pozycję wyższą od wtkowników, którzy za pracę żywili się w czeladnej kuchni ale niższą od ordynariuszy, którzy mieli własne gospodarstwa a w folwarku wykonywali prace zlecone swoim sprzętem. Zwierzchnikiem wszystkich był dwornik - często szlachcic, wynagradzany w naturze i finansowo.

Miasta w XVII w. przeżywają regres. Najwyższą warstwą społeczną jest patrycjat. Niżej mieszczenie posiadający prawa miejskie (obywatelstwo) dalej pospólstwo i wreszcie plebs. Patrycjat żyje z władzy. Znaczną część dochodów czerpie z piastowania urzędów. Posiadanie i nabywanie dóbr na prawie ziemskim zostało zakazane mieszczanom konstytucją z 1496 r. Oczywiście trudno mówić o monopolu szlacheckim, bo przecież istniały dobra królewskie i duchowne (choć służyły biskupom kanonikom).

Przewagę gospodarczą dawała także władza nad chłopami i przywileje celne. Ale najwyraźniej pozycja szlachcica od nie

szlachcica uwidaczniała się w prawie karnym. Za zabójstwo szlachcica groziła kara śmierci przez powieszenie. Wyprowadzając swój rodowód od biblijnego Jafeta a chłopów od Chama szlachcic wierzył że jego odrębność stanowi - etniczna liczy tysiące lat.

W praktyce szeregi drobnej szlachty powiększały się wciąż o przybyszów spośród mieszczan i chłopów.

Od 1578 r. prawo nobilitowania przeszło do kompetencji sejmu. Wyjątek czyniono dla zasług żołnierskich. Radykalny zwrot w tym zakresie przyniosła Ustawa o miastach królewskich 18.04.1791 r. Odtąd każdy mieszczanin który nabywał posiadłość ziemską wielkości wsi lub miasteczka mógł uzyskać nobilitację. Podobne uprawnienia dawało dwuletnie zasiadanie w komisjach rządowych i asesorii.

Tym co wyróżniało magnata i czyniło go czymś więcej niż ziemianinem, była niezależność finansowa. Natomiast terminologia dla dołów stanu szlacheckiego staje się mocno rozwinięta:

Brukowcy - to szlachecy mieszkańcy miast, nie posiadający gruntów na prawie miejskim.

Szaraczkami, zagrodowcami, szlachtą gniazdową czy chodaczkową - nazywano dziedziców na częściach wsi. Inny wyłom w równości stanowej szlachty stanowiła szlachta lenna, której istotą było lenne a nie alodialne posiadanie ziemi. Przesunięcia na szczeblach hierarchii stanowej nie były rzadkością. Znacznie częstsze od małżeństw córki mieszczanina ze szlachcicem, były miejskie małżeństwa córek szlacheckich. szlacheckich warunkach, gdy nazwiska zmieniano łatwo, w zależności od miejsca zamieszkania czy posiadłości, zdarzało się także, że mąż mieszczanin przejmował zwyczajowo nazwisko żony.

Jeśli tytuł „szlachetna” czy „sławetna” przysługiwał tylko matce, to synowie starali się go utrzymać, choć wykonywali miejskie zawody i obejmowali miejskie godności w palestrze i w patrycjacie.

Zemianie mieli odwieczne z pradziadów dziedzictwo, posiadali urzędy wojewódzkie, powiatowe i sądowe. Ich ojcowie i oni wychowywali się na dworach magnackich. Słowo „dworski” w znaczeniu rzeczownikowym znaczyło sługę - szlachcica, ale w znaczeniu przymiotnikowym wyrażało lokaja, hajduka, pacholka, pajuka, węgrzyna, huzara, strzelca, pazia, turczyka, laufra, stangreta, masztalerza, kuchmistrza, kuchtę, szafarza, kredencera i.t.p. Hierarchię tę poznać było najłatwiej przy stole. Drugi po pańskim był stół marszałkowski (dla dworzan i kapelana). Trzeci dla pokojowych, czwarty dla chłopców, piąty kuchmistrzowski. Tak rozbudowujący się stan szlachecki aż do XIX w. nie potrafił wytworzyć sprawnego systemu reprezentatywnego na kształt przyszłej burżuazji, rodzącej się z miejskich manufaktur. Nie chciał też nawrotu ku formalnej hierarchii feudalnej. Rezultatem był fakt, że doraźny interes pojedynczego szlachcica i całego szlacheckiego stanu, był przeciwny interesom ogółu społeczeństwa. Ceną swobód politycznych był upadek.

Tak więc wojny, rozbiory i powstania spowodowały głód i migracje za pracą. Spowodowały zmiany struktury społecznej. Te zaś skutkowały zmianami proporcji między produkcją rolniczą i rzemieślniczą.

Stworzyły możliwości szybszej i większej akumulacji kapitału.

Nastąpiły więc przemiany zamożności grup społecznych. Wielka własność rolna traciła swój stan posiadania. Przecięcie latyfundiów granicami zaborów, konfiskaty po wojnach napoleońskich, po powstaniach, przejście z gospodarki pańszczyźnianej na czynszową ale także zniesienie czynszów z chwilą uwłaszczenia, licytacje zadłużonych folwarków i wywłaszczenia - pozbawiły magnatów i szlachtę podstawowego środka produkcji - ziemi.

Z migrujących ze wsi do miast powstawały nowe klasy i grupy społeczne - burżuazja, inteligencja i robotnicy. Zmieniała się rola członków rodziny szlacheckiej. Ex - panie z dworków udzielały lekcji muzyki lub szyły. Ich mężowie o ile nie pełnili funkcji wojskowych, podejmowali pracę w administracji państwowej, w kantorach fabrycznych, na kolei lub prowadzili działalność przemysłową czy bankową.

Rodzina wiejska gospodarowała „na swoim”. Miejska albo pełniła funkcje państwowe, albo pracowała u fabrykanta. Tak więc rodzina XIX wieczna - burżuazyjna, szlachecka, inteligentna, robotnicza czy chłopska pozbawiona została cech rodu. I tylko tradycja podtrzymywania kontaktów rodzinnych pozostała na tyle trwała, że spowodowała potrzebę na odszukanie swoich „korzeni” u współczesnych.

Idąc naprzeciw tym oczekiwaniom zapraszam czytelnika internautę do otworzenia szkolnych drzwi z tabliczką : **I klasa genealogii.**

RADA PIERWSZA:

Najważniejsze to ... zacząć !!!

Dlatego zanim przystąpimy do pierwszej lekcji, zbieraj i posegreguj wszystkie stare papiery rodzinne jakie posiadasz. Załóż segregator listów (kopalnia wiedzy). Przeczytaj je i spisz osoby spokrewnione, istotne o nich fakty ułatwiające ich późniejsze odnalezienie. Staraj się zapamiętać daty, miejsca skąd i dokąd były pisane. Zbieraj pamiątki.

Załącz segregator zdjęć. Opisz każde z nich o znane Tobie fakty. Nie segreguj na ważne i nieistotne. Jeszcze nie wiesz, które okażą się najważniejsze. Zdjęcia okolicznościowe, wesel i pogrzebów to magazyn danych genealogicznych więc zasługują na szczególną uwagę. Zapamiętaj, że nie zawsze miejsce pochówku jest równoznaczne z miejscem gdzie zgon nastąpił.

Załącz segregator dokumentów. Nie wiadomo bowiem, który z nich w późniejszym czasie, kiedy staniesz w tzw. „martwym punkcie” okaże się „kamieniem milowym” Twoich badań i skieruje na „nowe tory”. Niech w tym segregatorze będzie miejsce na Odpisy ZUPEŁNE aktów zgonu, urodzenia czy małżeństwa.

Teraz kup skorowidz alfabetyczny, który będzie twoja Książką adresową.

Na bazie dostępnej już Tobie wiedzy o członkach bliższej i dalszej rodziny wpisz ich niezależnie od tego, czy znasz adres lub telefon - czy nie. Jeżeli znasz telefon, zadzwoń - przedstaw się, poinformuj co zamierzasz i najważniejsze: poproś o adres i adresy tych członków rodziny, których Oni znają.

Nie informuj, że dany adres już masz. Może Oni mają ten aktualny. Nie zapomnij o kurtuazji. Nie wszystkim może się

podobać Twój pomysł „grzebania” w przeszłości.

Przyszedł czas na pierwszą korespondencję. Przedtem musisz się uzbroić w cierpliwość i wyrozumiałość. Ludzie są zagonieni pracą i za pracą. Mają mało czasu a tu jeszcze ten coś wymyśla.

Każdy list na papeteryjnej kartce z prośbą o wypełnienie załączonego „Formularza danych rodzinnych” pisz odręcznie, co w kontraście z eleganckim, choć powielanym formularzem uświadomi szacunek, jakim darzysz adresata. Korzyść - duże prawdopodobieństwo odpowiedzi.

Jeżeli jej brak, to trudno - „wpadniesz” tam kiedyś ... „przejazdem”.

Tymczasem do listu załącz dwa formularze (jeden dla adresata - drugi do odesłania), wyślij a w swej Książce adresowej wpisz datę zdarzenia. Kiedy formularz powróci, wpisziesz obok drugą datę.

PANEL RODZINNY

Ja ..... syn-córka /imię ojca/ ..... i /imię matki/ ..... z domu .....

Urodzony/a dnia ..... gdzie ? .....

Ożeniłem się/ wyszłam za mąż dnia ..... w miejscowości .....

Żona moja/ mąż mój - ma na imię ..... z domu .....

Urodziła się/ urodził się dnia ..... w miejscowości .....

Mam 1 brata ..... ur. dnia ..... w miejscowości .....

Mam 2 brata ..... ur. dnia ..... w miejscowości .....

.....

Mam 1 siostrę ..... ur. dnia ..... w miejscowości .....

Mam 2 siostrę ..... ur. dnia ..... w miejscowości .....

W przypadku gdy mąż już nie żyje proszę podać :

Zmarł dnia ..... w miejscowości ..... pochowany gdzie: .....

Dalej :

Mój ojciec ..... żyje/umarł dnia ..... w miejscowości .....

A urodził się dnia ..... w miejscowości .....

Jego żoną jest/ była ..... z domu .....

Która urodziła się dnia ..... w miejscowości .....

/ jeżeli umarła/ to dnia ..... w miejscowości .....

Ojciec miał 1 brata ..... ur. dnia ..... w miejscowości .....

Ojciec miał 2 brata ..... ur. dnia ..... w miejscowości .....

.....

Ojciec miał 1 siostrę ..... ur. dnia ..... w miejscowości .....

Ojciec miał 2 siostrę ..... ur. dnia ..... w miejscowości .....

Dalej :

Mój dziadek ..... żyje/umarł dnia ..... w miejscowości .....

A urodził się dnia ..... w miejscowości .....

Jego żoną jest/była ..... z domu .....

Która urodziła się dnia ..... w miejscowości .....

/ jeżeli umarła / to dnia ..... w miejscowości .....

Dziadek miał 1 brata ..... ur./ zm. dnia ..... w miejscowości .....

Dziadek miał 2 brata ..... ur./zm. dnia ..... w miejscowości .....
.....
Dziadek miał 1 siostrę ..... ur./zm. dnia ..... w miejscowości .....
Dziadek miał 2 siostrę ..... ur./zm. dnia ..... w miejscowości .....
Dziadek miał : .....

Dalej :

Mam synów :

1. .... urodzony dnia ..... w miejscowości .....
2. .... urodzony dnia ..... w miejscowości .....
3. .... urodzony dnia ..... w miejscowości .....

Mam córki :

1. .... po mężu ..... urodzona dnia ..... w miejscowości .....
2. .... po mężu ..... urodzona dnia ..... w miejscowości .....
3. .... po mężu ..... urodzona dnia ..... w miejscowości .....

Mam wnuków :

1. .... urodzony dnia ..... w miejscowości .....
2. .... urodzony dnia ..... w miejscowości .....
3. .... urodzony dnia ..... w miejscowości .....

PANEL FAMILY

I ..... SON-DAUGHTER / father's name / .....
AND / mother's name / ..... MAIDEN NAME .....
BORN / date ..... WHERE ? .....
MARRIED ..... PLACE .....

MY WIFE / MY HUSBAND - NAME / ..... PLACE .....

BORN / DATE ..... PLACE .....

I HAVE GOT A 1 BROTHER ..... BORN (date) ..... PLACE .....

I HAVE GOT A 2 BROTHER ..... BORN (date) ..... PLACE .....

I HAVE GOT A 1 SISTER ..... BORN (date) ..... PLACE .....

I HAVE GOT A 2 SISTER ..... BORN (date) ..... PLACE .....

If the husband is dead please write :

HE DIED /DATE/ ..... / PLACE / ..... BURIED / PLACE / .....

MY FATHER ..... LIVES / DIED (date) ..... PLACE .....

BORN / DATE / ..... PLACE .....

HIS WIFE IS / WAS ..... MAIDEN NAME .....

BORN / DATE / ..... PLACE .....

If she is dead write the date : ..... PLACE / WHERE BURIED / .....

FATHER HAD A BROTHER ..... BORN (date) ..... PLACE .....

FATHER HAD A SISTER ..... BORN (date) ..... PLACE .....

MY GRANDFATHER ..... LIVES / DIED (date) ..... PLACE .....

BORN ..... PLACE .....

HIS WIFE IS / WAS ..... MAIDEN NAME .....

BORN / DATE / ..... PLACE .....

If she is / dead please write : WHEN ..... AND WHERE .....

GRANDFATHER HAD A 1 BROTHER ..... BORN / DIED (date) ..... PLACE .....

GRANDFATHER HAD A 2 BROTHER ..... BORN / DIED (date) ..... PLACE .....

GRANDFATHER HAD A 1 SISTER ..... BORN / DIED (date) ..... PLACE .....

GRANDFATHER HAD A 2 SISTER ..... BORN / DIED (date) ..... PLACE .....

I HAVE GOT BROTHERS :

1. .... BORN / date ..... PLACE .....
2. .... BORN / date ..... PLACE .....
3. .... BORN / date ..... PLACE .....

I HAVE GOT SISTERS :

- 1. .... BORN / date ..... PLACE .....
- 2. .... BORN / date ..... PLACE .....
- 3. .... BORN / date ..... PLACE .....

I HAVE GOT SONS :

- 1. .... BORN / date ..... PLACE .....
- 2. .... BORN / date ..... PLACE .....
- 3. .... BORN / date ..... PLACE .....

I HAVE GOT DAUGHTERS :

- 1. .... NAME AFTER HUSBAND ..... BORN / date ..... PLACE .....
- 2. .... NAME AFTER HUSBAND ..... BORN / date ..... PLACE .....
- 3. .... NAME AFTER HUSBAND ..... BORN / date ..... PLACE .....

I HAVE GOT GRANDCHILDREN :

- 1. .... BORN / date ..... PLACE .....
- 2. .... BORN / date ..... PLACE .....
- 3. .... BORN / date ..... PLACE .....

DIE FAMILIE

Ich ..... Sohn/Tochter (vater Name) .....
 (mutter Name) ..... von zuhause (Name) .....
 Geboren am Wo?
 Ich habe geheiratet am ..... im Ort .....
 Meine Frau/Mann hat den Vornamen ..... geboren .....

Geboren am ..... im Ort .....

Ich habe einen Bruder ..... geb.am ..... im Ort .....
 Ich habe 2-ten Bruder ..... geb.am ..... im Ort .....

Ich habe eine Schwester ..... geb.am ..... im Ort .....
 Ich habe 2-te Schwester ..... geb.am ..... im Ort .....

Im Falle, wenn der Mann schon gestorben ist, bitte nennen:

Gestorben am ..... im Ort ..... begraben in:

Weiter :

Mein Vater ..... lebt noch/ist gestorben am ..... im Ort .....
 Ist geboren am ..... im Ort .....

Seine Frau ist/war (Name) ..... geboren am ..... im Ort .....
 von zuhause (Name) ..... geboren ist ..... im Ort .....

Wenn gestorben, dann am ..... im Ort .....

Der Vater hatte 1 Bruder ..... geb. am ..... im Ort .....
 Der Vater hatte 2 Bruder ..... geb. am ..... im Ort .....

Der Vater hatte 1 Schwester ..... geb. am ..... im Ort .....
 Der Vater hatte 2 Schwester ..... geb. am ..... im Ort .....

Weiter :

Mein Opa ..... lebt noch/ist gestorben am ..... im Ort .....
 Ist geboren am ..... im Ort .....

Seine Frau ist/war (Name) ..... geboren am ..... im Ort .....

Von zuhause (Name) ..... geboren am ..... im Ort .....
 (sobald schon gestorben) dann am ..... im Ort .....

Der Opa hatte 1 Bruder ..... geb/gest. am ..... im Ort .....
 Der Opa hatte 2 Bruder ..... geb/gest. am ..... im Ort .....

Der Opa hatte 1 Schwester ..... geb/gest. am ..... im Ort .....
 Der Opa hatte 2-te Schwester ..... geb/gest. am ..... im Ort .....

Der Opa hatte:

Ich habe die Söhne:

- 1. .... geb. am ..... im Ort .....
- 2. .... geb. am ..... im Ort .....
- 3. .... geb. am ..... im Ort .....

Ich habe die Töchter:

1. .... geheiratete ..... geb. am ..... im Ort .....
2. .... geheiratete ..... geb. am ..... im Ort .....
3. .... geheiratete ..... geb. am ..... im Ort .....

Ich habe die Enkel kinder :

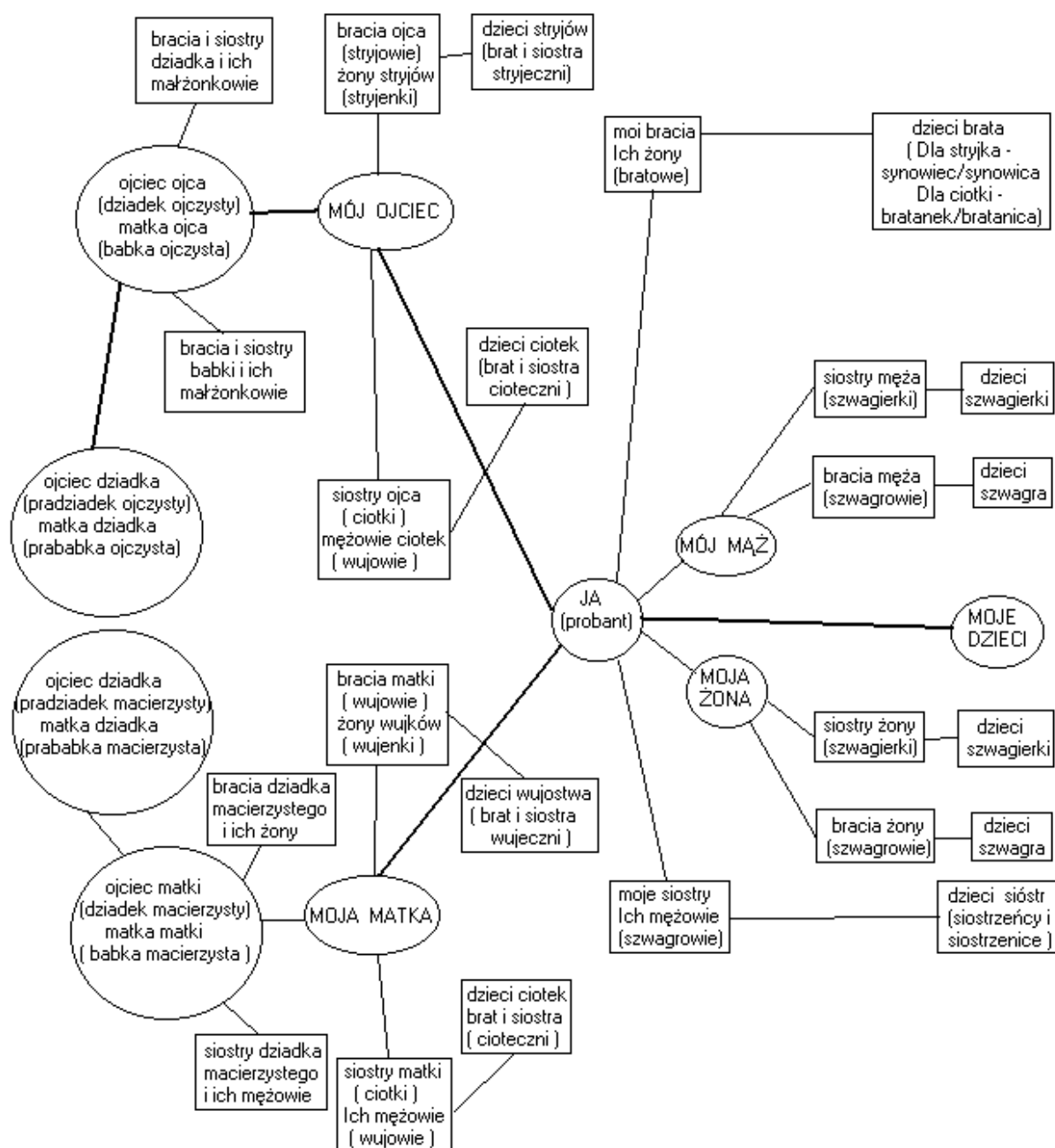
1. .... geb. am ..... im Ort .....
2. .... geb. am ..... im Ort .....
3. .... geb. am ..... im Ort .....

W oczekiwaniu na zwroty wypełnionych „kwestionariuszy” wykorzystaj czas na zapoznanie się z teorią geneologiczną, by wiedzieć co zrobić z nadchodzącymi informacjami. Na bazie tej wiedzy będziesz mógł zdecydować JAK merytorycznie będzie wyglądało Twoje „drzewo geneologiczne” i CO w nim będzie akcentowane. Czy będzie zbiorem ustalonych filiacji - wywód genetyczny syna od ojca (w skrócie: po mieczu) czy także kocij - wywód potomstwa ze związku osób odmiennej płci

(w skrócie: po kądzieli). Czy będzie to rodowód, wywód przodków czy tablica potomków.

Ale zanim poznasz wspomniane skomplikowane już pojęcia na drugiej lekcji, powinieneś poznać „abecadło”.

LEKCJA ZAPOZNAWCZA - czyli: NAUKA RYSOWANIA, PISANIA I POJĘĆ

PODSTAWOWE SKRÓTY I SYMBOLE, których stosowanie upraszcza rejestrację danych na które czekasz od rodziny :

- linia ciągła - to linia oznaczająca informację udokumentowaną
- linia przerywana - to linia oznaczająca informację prawdopodobną

- linia falista - to linia oznaczająca potomstwo nieślubne
- urodzony - *
- zmarły - +
- poległy - X
- syn - s.
- córka - c.
- żonaty - x
- związek pozamałżeński - o-o
- rozwiedziony -)(
- bezżenny - bż.
- bezpotomny - bzp.
- nieznanе nazwisko - N.
- nieznanе nazwisko i imię - N.N.
- Np.: przed rokiem 1410 - p.1410 (ale i w 1410)
- np.: po roku 1410 - po 1410 (ale i w 1410)
- np.: między 1410 a 1420 - 1410/1420
- informacja niepewna - ?

PODSTAWOWE POJĘCIA, których zrozumienie ułatwi werbalizowanie Twoich oczekiwań i potrzeb:

Genealogia - (od greckiego „gena” - ród, rodzina), to historia osób pochodzących od wspólnego przodka. To także związki wynikające z pokrewieństwa naturalnego lub konwencjonalnego opartego na kryteriach prawno-obyczajowych.

Rodzina - to małżeństwo i zrodzone oraz adoptowane dzieci wraz z ogółem krewnych każdego z małżonków (patrz: wykres powyżej). Jest trwalsza od rodu. Utrzymuje lub nie ciągłość pokoleń.

Ród - to grupa społeczna oparta na więzach krwi, z której wywodzą się inne rodziny o różnych nazwiskach, ale od jednego i tego samego przodka.

Ród herbowy - charakterystyczny tylko dla heraldyki polskiej. Powstał w wyniku rezygnacji drobnego rycerstwa z własnego herbu, przyjmując za własny herb swego możnowładcy.

Pokrewieństwo - („ consanguinitas” - wspólny przodek), to stosunek wynikający z tego faktu.

Dziadek, syn wnuk - to pokrewieństwo w linii prostej.

Stryj, siostrzeniec, ciotka, siostrzenica - to pokrewieństwo w linii bocznej.

W stosunku do rodziców i ich przodków potomstwo zwie się zstępnym, rodzice zaś i ich przodkowie - to wstępnym.

Stopień pokrewieństwa - to odległość genealogiczna pomiędzy dwoma krewnymi.

Ojciec i syn są krewnymi w I stopniu. Dziadek i wnuk, w II stopniu.

Rodzeni bracia są krewnymi w I stopniu., stryjeczni w II, stryjeczno-stryjeczni w III.

Powinowactwo - (affinitas), to stosunek jednego z małżonków do krewnych drugiego małżonka.

Herb - to znak osobisty dziedziczony przeważnie po ojcu a oparty na więzach krwi, oznaczający najczęściej przynależność do rodu szlacheckiego. Dorośli członkowie rodu posiadający wsie o różnych nazwach, przyjmowali od nich nazwiska co skutkowało tym, że nawet synowie jednego ojca nosili różne nazwiska. Posiada swoje odmiany.

Herbik - to znak osobisty patrycjusza miejskiego.

Gmerek - to znak rzemieślniczy.

Nazwisko - to nazwa wyróżniająca człowieka na zasadzie wspólnoty rodzinnej i urzędowej.

Nobilitacja - to akt prawny, na mocy którego osoba niższego stanu decyzją monarchy otrzymywała uprawnienia szlacheckie i herb.

Adopcja - stosowana do 1616 r. jako akt przyjęcia osoby niższego stanu do rycerskiego rodu i herbu.

Indygenat - to akt prawny, na mocy którego zasłużony w wojsku cudzoziemiec niższego stanu otrzymywał uprawnienia szlacheckie i herb.

Skartabellat - to akt prawny stosowany od 1669 r. na mocy którego potomek w trzecim pokoleniu nobilitowanej osoby niższego stanu nabywał uprawnienia szlacheckie i herb.

Antenat - to przodek rodu.

Agnat - to męski przodek rodu.

Enat - to żeński przodek rodu

RADA DRUGA :

„ Jak sobie pościelisz - tak się wyśpisz ”

Bądź skrupulatny : każdy list, fotografię, pamiątnik, wspomnienia, odpis aktu urodzenia/ zgonu/ małżeństwa/ własności, życiorys, legitymacje, wycinki prasowe opis - czyli doszuj karteczkę z wszystkimi informacjami o sposobie szukania tego dokumentu: kiedy, jak i skąd do Ciebie dotarł.

Uważaj także na daty : miesiąc zapisuj zawsze słownie (jakże często tzw. „ czeski błąd ” wyprowadzi Ciebie na manowce, bo szukał będziesz informacji w miejscu, gdzie jej nie ma.

Z każdej rozmowy ze starszym członkiem rodziny sporządź notatkę. Nie selekcjonuj faktów na mniej i bardziej istotne. Skąd możesz wiedzieć, które się kiedyś przydadzą. Najwartościowsze są wskazówki geograficzne, czyli miejsca o których ta osoba opowiada.

Tam w przyszłości będziesz szukał.

Ale bądź krytyczny do rodzinnych opowieści, choć przecież w każdej jest odrobina prawdy.

Nie niszczyć też pamiętek po sobie. Też kiedyś w przyszłości będziesz przodkiem. Pisz pamiętnik.

Pamiętniki są niezwykle cennym źródłem informacji. Z jednej strony stanowią subiektywne spojrzenie na otaczającą rzeczywistość, z drugiej strony Twoi przodkowie stają się bardziej ludzcy, realni ze swoimi zaletami i wadami.

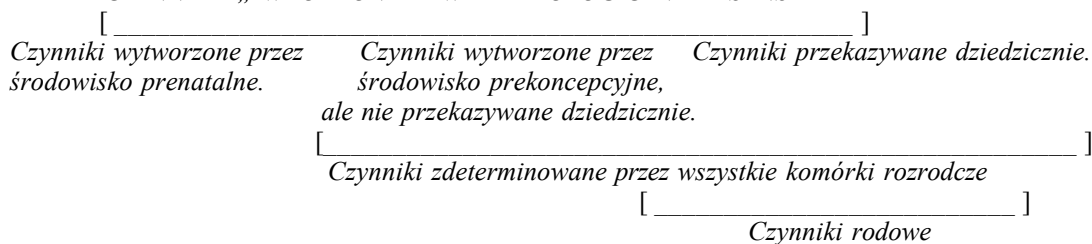
Niestety, dotarcie do określonych pamiętników jest trudne z tego względu, że w bibliotekach skatalogowane są w większości w obszernym dziale < literatura >.

LEKCJA I - KTÓRA WINNA BYĆ OSTATNIA.

Jestem przekonany, że Twoje przekonanie o ciągłości genealogicznej wynika z przekonania, iż wraz z nazwiskiem ojca odziedziczyłeś po nim geny wyróżniające Twoją rodzinę i Ciebie, od innych rodzin.

Otóż z naukowego punktu widzenia rzecz ma się następująco :

CZYNNIKI „ WRODZONE ” W ETYMOLOGICZNYM SENSIE

Czy dziedzictwo biologiczne zawsze jest podporządkowane ściśle określonej układowi genealogicznemu ?

Przy bliższym wejrzeniu okazuje się, że związek pomiędzy dziedziczeniem biologicznym i genealogią nie jest ani prosty, ani stały.

Przede wszystkim stwierdzić trzeba, że ustalenie kolejnych ogniw w łańcuchu dziedziczenia biologicznego nie da się przeprowadzić na podstawie zwykłych kryteriów genealogicznych. Nie ma bowiem ścisłej relacji pomiędzy układem zbudowanym na stosunkach rodzicielskich, a kolejnością biologicznego dziedziczenia. Relacji tej nie znajdziesz ani wtedy, gdy przeanalizujesz właściwości

f e n o t y p i c z n e, będącymi zewnętrznymi objawami dziedziczenia biologicznego, ani wtedy, gdy przeanalizujesz właściwości g e n o t y p i c z n e. Upraszczając, możesz „dziedziczyć” pewne czynniki rodowe nie po rodzicach, ale po którymś z dalszych przodków, i to niekoniecznie „po mieczu”

Natomiast właściwości genotypowe oparte na stosunku ojcostwa i macierzyństwa (gameta i zygota)

a układem opartym na stosunku dziedziczenia biologicznego, są wynikiem warunków liczbowych, w jakich dokonuje się redukcja chromosomalna w komórkach rozrodczych.

Posiadasz bowiem 48 chromosomów. Po ojcu dziedziczysz 24, i drugie 24 - po matce. To znaczy, że w żadnym pokoleniu nie możesz mieć więcej niż 48 „przodków”. Z czego 24 po ojcu i 24 po matce.

O ile przyjmiesz założenie, że od każdego przodka odziedziczysz tylko 1 chromosom. Sam więc widzisz, że jest to tylko teoretyczna konstrukcja nie odpowiadająca rzeczywistości. Albowiem stopień genetycznego spokrewnienia jest całkowicie poza zasięgiem danych. Ani pełna znajomość genealogii badanych przodków, ani badania antropologiczne nie są w stanie wykryć - ile wśród nich istnieje różnych r e l a c j i chromosomów dla każdej z 24 par. Także przypuszczenie, że rodzeństwo jest ze sobą bardziej spokrewnione niż ze swoim ojcem lub swą matką jest bezzasadne, gdyż teoretycznie każde z rodziców posiada tylko połowę genów swoich dzieci - podczas gdy brat i siostra winni mieć geny takie same. Ale nie te same, i nie w tych samych kombinacjach.

Stopień pokrewieństwa genetycznego pomiędzy dzieckiem i każdym z jego rodziców wyraża się stosunkiem 24 / 48 . Stopień pokrewieństwa genetycznego pomiędzy rodzeństwem tej samej płci może się wahać w przedziale od 1 / 48 do 48 / 48 (bliźnięta jednojajowe). Stopień pokrewieństwa między rodzeństwem różnej płci waha się od „0” do 47 / 48.

Ale wszystko to jest tylko teoretycznym spekulowaniem. Nie mniej - badania genealogiczne rodzą się z wiary we wspólne „dziedzictwo krwi”.

Niestety oparte jest ono na bardzo, bardzo kruchych podstawach, których podstawowymi „danymi” są cztery mity :

1. mit, o wspólnym pochodzeniu zaakcentowanym nazwiskiem.
2. mit, że wspólne pochodzenie zawsze zapewnia wspólne dziedzictwo krwi.
3. mit, że wspólne dziedzictwo krwi gwarantuje podobieństwo somatyczne.
4. mit, że wiara we wspólność krwi jest źródłem rodowych więzi społecznych.

Zastanawiam się, czy ten „ zimny prysznic ” nie nadwątlili Twego zapachu w sens tworzenia drzewa genealogicznego.

Jeżeli tak, zakończ swoją edukację genealogiczną na tym etapie - lub ...

zleć odpłatne poszukiwania wyspecjalizowanym biurom. Oto kontakty w układzie nieprzypadkowym :

? Kancelaria Usług Genealogicznych „ DŁAWICHOWSKI ” :

? Biuro Heraldyki i Genealogii „ SARMATA ” :

<http://www.sarmata.com.pl/start.htm>

? Towarzystwo : „ PRO ARCHIWO ” :

<http://www.PolishExpress.com/>

? Pracownia Usług Genealogicznych i Heraldycznych :

<http://www.republika.pl/jar3033/>

? Polski i Polonijny Ośrodek Badań Genealogicznych i Heraldyki :

<http://free.of.pl/m/monoamiga/herold/~oferta.html>

- ? „ Polishgenealogy ”.
<http://www.polishgenealogy.com.pl>
- ? Piotr Szmit Klub Heraldyczny - genealogiczny
<http://www.herb.wizytowka.pl>
- ? „ ANCESTOR ” :
<http://ancestor.pl/>

Wyspecjalizowane firmy dysponują nie tylko bogatą literaturą, ale są doskonale zorientowane w zasobach poszczególnych archiwów. Dzięki temu, że traktują swoją pracę w pewnym sensie jako działalność naukową - mają dostęp do takich działów archiwalnych, które są niedostępne dla zwykłego „ zjadacza chleba ”.

Teraz postawiłem Ciebie przed tablicą ze znakiem zapytania. Musisz bowiem odpowiedzieć sobie na pytanie :

Czy celem moim jest stworzenie dla potomnych drzewa genealogicznego mojego rodu ?

Czy celem moim jest szukanie przodków dla własnej satysfakcji, a niejako ubocznie - pozostawienie potomnym efektu mojej nieskończonej najczęściej pracy do dalszego uzupełniania ?

Jeżeli jednak postanowiłeś szukać samodzielnie, informuję Ciebie że w 2000 roku na łamach „ American Journal of Human Genetics ” profesor Bryan Sykes z Oksfordu opublikował wyniki swoich badań nad związkiem nazwiska człowieka z jego kodem DNA.

Ustalił On, że kolejne pokolenia mężczyzn w jednym rodzie dziedziczą specyficzny dla danej rodziny segment tego kwasu.

Występujący tylko u mężczyzn i przechodzący bez żadnych zmian z ojca na syna chromosom „ y ” wskazuje na faktycznego ojca i ojca jego ojca.

Mniemam - że jeżeli dalej czytasz te słowa, masz już za sobą pierwsze (mniej lub bardziej) udane kroki w dociekaniach historii rodziny i szukasz pomocy.

Jestem przekonany, że na tym etapie Twojej pracy badacza - pomogę Tobie.

Ale pamiętaj: „ Im dalej w las, tym więcej drzew ”. Wcześniej czy później będziesz musiał dotrzeć do tych oto pozycji :

1. Józef Szymański. - „ Nauki pomocnicze historii ”
2. Włodzimierz Dworzczek - „ Genealogia ”
3. Rafał Prinke - „ Poradnik genealoga amatora ”

RADA TRZECIA :

„ Krótkimi skokami - naprzód ”

Polega na składaniu „puzzli ” na podstawie danych z nadesłanych już formularzy osobowych/ paneli /.

Kartkę papieru w kratkę formatu A - 3 / tzw. kancelaryjny / dzielisz na dwudziestolecia :

11861   11881   11901   11921   11941   11961   11981   12001

I   I   I   I   I   I   I   I

Osobę - np.: Twego najstarszego brata bliźniaka urodzonego np : 31 grudnia 1980 umieść w przedziale: od roku 1961, siebie urodzonego parę minut później ale już 01 stycznia 1981 w przedziale 1981, ojca urodzonego 15 maja 1960 w przedziale 1941, dziadka ...., pradziadka.... i.t.d..... Swojego syna (dla którego najprawdopodobniej robisz to co robisz), urodzonego w grudniu 2000 roku umieść także w swoim przedziale.

Dzieci jednego ojca umieszczaj kolejno według starszeństwa, niezależnie - czy to brat, czy siostra.

Powstanie z tego schemat, który wystarczy wypełnić danymi z kwestionariuszy :

/data i miejsce urodzenia / nr aktu / data i miejsce zgonu / nr aktu /miejsce pochówku / nr kwatery / data i miejsce ślubu / nr aktu /.

Teraz rodzice. Ojciec posiada braci i siostry. Matka również.

Napotykasz więc drugi i także zasadniczy problem do rozwiązania. Bowiem bracia i siostry matki także mają dzieci. Są to Twoi bracia i siostry cioteczne. Twoja babka ze strony matki, także ma braci i siostry, którzy znowu także mają dzieci. Ci swoje. Z prababką ze strony matki jest identycznie. Co z nimi ? Czy też ich rejestrować ?

Stanałeś więc przed dylematem, jak wyglądać ma Twoje drzewo genealogiczne. Czy ma to być rodowód, wywód przodków, czy może nawet pełna tablica potomków.

Zanim dowiesz się z kolejnej lekcji, co oznaczają owe pojęcia - doradzam Tobie, byś spisywał wszystko co się tylko da na temat przeszłości całej Twojej rodziny. Tej bliskiej i tej dalekiej.

Jeżeli masz żonę, napisz jej życiorys uzupełniając o akta metrykalne, kserokopie świadectw i innych istotnych dokumentów z jej życia. Scharakteryzuj jej rodzeństwo, jej rodziców i dziadków. Poopisuj zdjęcia zasięgając pomocy u źródeł. Spisz ich wspomnienia.

Jeżeli żyją Twoi dziadkowie - jesteś szczęściarzem. Wykorzystaj to jak tylko się da. Nagrywaj co opowiadają o swoich czasach i ludziach z którymi się zetknęli. To mogą być Twoi przyszli informatorzy

Częstokroć się bowiem zdarza, że dalsi krewni a nawet obcy, więcej wiedzą o Twoich bliskich, niż byś przypuszczał.

Na tym etapie pracy, każda informacja jest istotna, bo nie wszyscy w dalszej rodzinie utrzymują ze sobą kontakt i tylko dzięki tym zapiskom w jakiś sposób trafisz do dokumentów potwierdzających lub zaprzeczających zasłyszane informacje.

Nadszedł czas, by do rozpoczętego schematu, na którym istnieją już Twoi najbliżsi, dopisać kolejno te osoby które przesłały kwestionariusz i połączyć ich wszystkich kreskami pokrewieństwa. Czyli, kto jest kogo dzieckiem. Tak samo z dziadkami i

pradziadkami.

Teraz podstawowe zadanie badacza. Udokumentowanie przesłanych informacji. Najważniejsze są daty i miejsca zgonów. Musisz sporządzić pismo w dwóch egzemplarzach do właściwego Urzędu Stanu Cywilnego, z prośbą o przesłanie na Twój adres, lub adres „Twojego” U.S.C. odpisu ZUPEŁNEGO Aktu Zgonu swego np.: dziadka czy pradziadka. (ale tylko wtedy, gdy zdarzenie miało miejsce nie dawniej niż 100 lat temu). Jeśli nie znasz roku śmierci i miejsca (zgonu - nie pochówku), napisz o Odpis ZUPEŁNY Aktu Małżeństwa o ile znasz rok ślubu i miejsce (najczęściej miejscem tym jest miejsce zamieszkania - parafia panny młodej), lub też Odpis ZUPEŁNY Aktu Urodzenia, jeżeli znasz rok i miejsce tego faktu.

Pamiętać musisz, iż U.S.C. zobligowane jest do przestrzegania Artykułu 83 Ustawy z dnia 29 września 1986 roku „... prawo o aktach stanu cywilnego”, które stanowi że :

Odpisy mogą być wydane osobom, które wykażą w tym interes prawny, oraz na wniosek organizacji społecznej, jeżeli jest to uzasadnione celami statutowymi i przemawia w tym interes społeczny

? Na wniosek sądu i innego organu państwowego.

? Osoby, której stan cywilny został w akcie stwierdzony.

? Jej wstępnego, zstępnego, rodzeństwa, małżonka lub przedstawiciela ustawowego.

A w innym artykule - na wniosek innych osób, które wykażą w tym interes prawny..

Do swojej, uzasadnionej np. postępowaniem spadkowym - prośby, dołączyć musisz 2 znaczki SKARBOWE. Jeden za 5 zł. za rozpatrzenie Twego podania i drugi za 30 zł. za pracę urzędnika jaką włoży w odnalezienie interesującego Ciebie dokumentu i sporządzenie potwierdzonego urzędowo odpisu. W odpisie pełnym otrzymujesz komplet informacji. W odpisie skróconym, tylko podstawowe a koszt, to tylko 5 zł. różnicy. Kopię swego wysłanego pisma włóż w koszulkę i w segregator zatytułowany : „Dokumenty”. Gdy odpis nadejdzie, przepisz informacje do schematu, zaś dokument podczep do swej kopii regresywnie jego przysłanie.

Pracuj **regresywnie** tzn. szukaj kolejnej informacji na podstawie informacji już posiadanej.

Jednak najczęściej początkujący genealodzy amatorzy mniemają, iż będąc właścicielami nazwiska figurującego w herbarzach, są szlachcicami. Wobec czego śledząc koleje losu poszczególnych gałęzi tego rodzaju oczekują, iż w ten sposób dotrą do swego pradziadka. Nie popełniaj tego błędu.

Powtórzę - pracuj regresywnie i notuj poszukiwania już wykonane choć nie uwieńczone sukcesem. W powodzi innych danych zapobiegnie to powtórnej penetracji.

Sukces udokumentowania ich, zależy od trzech czynników :

1. liczby osób o identycznym nazwisku.
2. dostępności zachowanych dokumentów źródłowych.
3. pozycji majątkowej i społecznej przodków.

W oczekiwaniu na odpowiedź, przystąpmy do dalsze nauki.

LEKCJA II - czyli : USTALANIE FAKTÓW GENEALOGICZNYCH

? **Identyczności nazwiska** : gdy dwie osoby je używające występują na tym samym terytorium, ale różnica wieku sprawia, że są to dwie inne osoby. Szczególnie pomocne jest to kryterium, jeżeli owe nazwiska występują przy nazwie wsi które dziedziczą.

- Nazwisko, jako nazwa wyróżniająca człowieka na zasadzie wspólnoty rodzinnej na początku, nie dawało pewności czy to jeszcze imię czy już przezwisko (np.: Krzykała czy Długota)

- Nazwiskiem stają się wyrażenia przyimkowe wyrażające miejscowość pochodzenia lub posiadania (np.: Zbyszko z Bogdańca czy Jurand ze Spychowa).

- Od XIII do XV wieku powstają nazwiska dziedziczone nie w wyniku związku krwi, ale prawa własności tzn. od miejscowości z której dana osoba pochodzi (np.: Lowina Nicolaus do Lowina). Utworzyły się tak nazwiska odmiejscowe w rodzaju Tarnowski czy Szuchodolski.

- Nazwiska pospolite rozdziły się z przezwisk jakimi dana osoba została scharakteryzowana przez swoje środowisko. Nie mają wpływu na przynależność klasową, jednakże wśród chłopstwa, rzadziej mieszczan nazwisko dość późno zaczęło określać przynależność rodzinną.

- Jako nazwisko występuje także drugie imię - tak rodzime, jak i chrześcijańskie (np.: Staszko, Staniszek, Staszyc).

- Nazwiska odimienne, zwłaszcza patronimiczne (odojcowskie) mają charakter dziedziczny a o ich przybieraniu decyduje stosunek filiacji. Początkowo były uzupełnieniem imienia (jak w j. rosyjskim), stąd też wśród szlachty licznie występowały obok nazwisk odmiejscowych. Końcówki - ski; - owicz; są charakterystyczne dla mieszczaństwa także z tego powodu iż dotyczą zawodu (np.: stolarz - Stolarski; zdun - Zdunowicz).

- Charakterystyczną różnicą w formie nazwisk szlacheckich szczególnie odmiejscowych, jest używanie końcówki - wski. Dbano, by nazwisko szlacheckie brzmiało np.: Tarnowski, zaś mieszczańskie czy chłopskie - Tarnowski. Stąd też nazwiska mieszczańskie i chłopskie najczęściej kończyły się na - owiec, ewic (jako początkowo przezwiska odojcowskie). Pod wpływem szlachty ruskiej i litewskiej, wśród której były również rozpowszechnione, zmieniano - ewic na - ewicz, oraz - owic na - owicz.

Inna trudność, to spotykana w dokumentach interpretacja nazwisk w zależności od wieku i płci danej osoby. Dla przykładu - małoletni syn Kowalskiego to Kowalik, starszy to Kowalewicz, córka Kowalanka lub Kowalówna, żona zaś to Kowalowa lub Kowalicha.

Natomiast fakt, że jeszcze w XVI w. bywa, że nazwisko nie jest dziedziczone wyłączenie na

zasadzie filiacji sprawia - iż rdzenni bracia mogą używać różnych nazwisk, lub ta sama osoba w zależności od stanu własności może mieć dwa nazwiska jednocześnie, lub je zmieniać.

Proces ten trwa aż do XVII wieku. Dodać także muszę, że obok istniejącego już imienia i nazwiska często spotyka się wyróżnik w formie dodatkowego przezwiska. Przezwiska osobistego służącego do określenia konkretnej osoby (np.: słynne Karol Radziwiłł Panie Kochanku), oraz przezwiska rozrodzonych rodzin służącego do rozróżniania członków różnych rodzin tego samego rodu (częste wśród szlachty zagrodowej i mieszczaństwa).

? **Identyczności imion** : gdy pewne imiona osobowe są właściwe określonym rodowi. Istniała i istnieje tendencja wiązania konkretnego imienia z kręgiem rodu czy rodziny co powodowało ich powtarzalność w kolejnych generacjach, stając się imionami dziedzicznymi.

Najczęściej dziecko pręcej dziedziczy imiona dziadków, niż rodziców. Często następnemu potomkowi nadawano imię wcześniejszego, które zmarło. Stosowano także imiona podwójne - rodzime i zapożyczone (stwarzające problem : pod którym imieniem osoba występuje w życiu codziennym). Często szlachcic posługiwał się kilkoma imionami (pomocnym tutaj staje się przydomek).

? **Dziedzictwa** : określanego na podstawie zapisów w księgach metrykalnych, które od soboru trydenckiego (XVI w.) prowadziły kancelarie parafialne podając imię ojca, gdy się po nim przejmuje uprawnienia lub zobowiązania (dziedzictwo prawne nie zawsze pokrywa się z dziedzictwem biologicznym), oraz przy okazji chrztu, małżeństwa czy zgonu.

? **Wielożenności** : spowodowanej śmiertelnością kobiet, konfliktami zbrojnymi mężczyzn a od XVIII w. w wyniku rozwodów. Rezultatem jest masowość małżeństw o nierównym wieku. Skutkuje to koniecznością szczegółowego rozróżniania potomstwa jednego ojca.

? **Przynależności klasowej** : ustalonej w praktyce w kancelarii królewskiej, sądach państwowych i kościelnych.

? **Przynależności stanowej** : odpowiadała w zasadzie przynależności klasowej, choć w wyniku dewaluacji klas wynikającej z przeobrażeń historyczno - gospodarczych powodowała, iż szlachcic zagrodowy (nobiles) to także nobiles (zamożny mieszczanin w mieście).

Najbardziej uprzywilejowane stany to feudalowie świeccy i duchowieństwo. Osobny stan to mieszczaństwo.

Przynależność do stanu (poza duchowieństwem) była dziedziczna, jednak w praktyce uzależniona od uzyskania obywatelstwa miasta. Ustrój stanowy został zniesiony przez konstytucję marcową.

? **Przynależności zawodowej** : odpowiadała rodzajowi władania ziemią, wykonywanym urzędem i zawodom, zależnością poddańczą w stosunku do dziedzica.

? **Chronologii wydarzeń** : dotyczy najważniejszych dat w życiu człowieka.

- Datę urodzenia ustalisz na podstawie metryki chrztu (w wypadku szlachty chrzest następował niekiedy z kilkumiesięcznym opóźnieniem). W wypadku jej braku materiałem pomocnym jest metryka ślubu i zgonu.

- Datę zawarcia związku małżeńskiego ustalisz przy pomocy metryki ślubu i umowy przedślubnej. W przypadku jej braku możesz posiłkować się datą pierwszego potomka. Prawo kanoniczne dopuszczało małżeństwo 15 letniego chłopca i 12 letniej dziewczyny.

- Datę śmierci ustalisz na podstawie metryki pogrzebu spisanej w ciągu 3 dni po zgonie w wypadku chłopów i mieszczan, ciągu 4 dni w wypadku duchowieństwa i do miesiąca w wypadku szlachty. W przypadku jej braku, okres śmierci ustalisz na podstawie ostatniego zapisu traktującego osobę jako żywą i pierwszego zapisu traktującego ją jako zmarłą (olim, piae memoriae)

? **Obrzędowości rodzinnej** : dotyczy dat życia i roku.

Podstawą całego kompleksu zwyczajów, związanych z narodzeniem dziecka, jest obrzędowe przyjęcie noworodka do grupy społecznej. Główna rola przypadła rodzicom chrzestnym.

Obowiązkowo na chrzcie, podczas którego dziecko otrzymywało imię - przyjmowano sąsiadów. Stopniowo utwierdzało się imię związane ze świętym patronem a ilość imion używanych w danej okolicy była niewielka. Podstawą wyboru był najczęściej kult danego patrona oraz zwyczaj nadawania imienia zależnie od dnia urodzenia. Imiona mało używane nadawano dzieciom nieślubnym, które często w wieku dojrzałym samowolnie zmieniali, aby stracić owe piętno. Unikano również imienia Marii, jako świętego, którego śmiertelnikom nosić nie wypadało. Wpływ miał także kler narzucając imiona wedle własnego uznania. Dlatego w okresie tzw. Reakcji katolickiej rozpowszechniły się wśród wszystkich warstw imiona takie jak : Józef, Antoni czy Franciszek.

Wstępem do zaślubin był „ wywiad ”, który w imieniu starającego się kawalera przeprowadzał swat czy swatka.

Odbywał się ceremonialnie i dyplomatycznie a po uzyskaniu zgody omawiano warunki interczy małżeńskiej. Formalności złączenia młodych dokonywano w kościele w parafii panny młodej. Następujące wesele miało charakter niemal teatralny, w którym uczestnicy mieli dokładnie określone role. Na zakończenie zamężna żegnała rodziców i ceremonialnie przenosiła się do domu męża.

Analogicznie do urodzinowego, obrzęd pogrzebowy wyłączał zmarłego z grupy, aby po śmierci nie przebywał dalej wśród ludzi. Orszak pogrzebowy jechał utartą drogą, zatrzymując się u krzyża przydrożnego - gdzie następowało formalne pożegnanie nieboszczyka z obowiązkową przemową. Stypa, czyli uczta obrzędowa kończyła uroczystość.

Przegląd obrzędów corocznych zacząć trzeba od Godnych Świąt, obejmujących kompleks świąt od Bożego Narodzenia do Trzech Króli.

Dzień św. Szczepana (**26 grudnia**) było zwyczajowym terminem godzenia służby, polegającym na zapominaniu sobie przewin i częstowaniu wódką.

W dzień Oczyszczenia Najświętszej Marii Panny (**2 luty**) święciło się świece w kościele, zapalane później w domu dla ochrony przed burzą (stąd nazwa gromnic i samego święta „Gromnicznej ”).

3 lutego przypada dzień św. Błażeja, patrona od bólu gardła - święciło się jabłka jako lek.

W dzień św. Agaty (**5 luty**), święcono chleb, sól i wodę; zwłaszcza sól ma znaczenie jako obrona w razie pożaru.

Koniec Zapust to Ostatki lub też Kuse dni. Wstępna środa, to Popielec.

Dzień św. Grzegorz (**12 marzec**) był niegdyś świętem szkolnym, w którym trwały popisy śpiewu i recytacji.

W dzień św. Wojciecha (**23 kwiecień**) praktykowane były zwyczajnie dawnego święta pasterskiego. Na pograniczu ruskim łączono je z dniem św. Jerzego, opiekuna trzód. To dzień uroczystego wypędzenia bydła na trawę.

Dzień św. Jana (**24 czerwiec**), to wieczór palenia ogni i wróżb. Strojonno domy i figury święte kwiatami, puszczając wianki na wodzie.

Lipiec przechodził jednostajnie i pracowicie. Święto Nawiedzenia NMPanny (**2 lipiec**) zwane było Matką Boską Jagodną.

W dzień św. Anny (**26 lipiec**) trwały prognozy dla domu i rodziny.

Dzień św. Piotra w okowach (**1 sierpień**) obchodzony był na Rusi i na Mazowszu i zwany był Palikowy. Nie pracowano w obawie przed pożarem.

Z dniem św. Wawrzyńca (**10 sierpień**) święcono w Małopolsce miód i masło, traktowane jako środek leczniczy.

Dzień Wniebowstąpienia NMPanny (**15 sierpień**) był dniem święcenia ziół, stąd też powszechnie zwanym był świętem Matki Boskiej Zielnej. Święcono wianek dożynkowy i zanoszono do dworu.

Dzień św. Rocha, patrona od zarazy (**16 sierpień**) był też świętem pasterzy. Rozpalano ognisko i przepędzano przezeń bydło, aby je przed zarazą uchronić.

Dzień św. Bartłomieja (**24 sierpień**) był najczęściej na Pomorzu terminem „okreźnego” obejścia uprzątniętych pól.

W Dniu Matki Boskiej Siewnej (**8 wrzesień**) rozpoczynano zasiewy zapewniając tym Jej błogosławieństwo.

Dzień pamięci o zmarłych to do dziś Zaduszki (**1 listopad**).

Dzień św. Marcina (**11 listopad**) był niegdyś terminem składania danin dworowi.

W dzień św. Katarzyny - patronki dziewic (**25 listopad**) chłopcy wróżyli sobie małżeństwo a dzień św. Andrzeja - z greckiego „aner, andros” (**30 listopad**), dziewczęta - zamążpójście.

Dzień św. Barbary - patronki od nagłej śmierci (**4 grudzień**) jest obchodzony przez górników, flisaków i rybaków aż do dzisiaj.

Święty Mikołaj (**6 grudnia**) jest patronem pasterzy i jako taki broni trzody przed wilkami.

Dane powyższe służą pomocą przy identyfikacji dnia z datą.

? **Onomastyka** : nazwy miejscowe mają rozmaite dzieje. Szereg nazw związanych jest z terenem : glebą - Rędziny, Piaseczna. Od pól - Niwa, Łan. Od łąk - Łęgi, Błonie. Od roślin - Konopie, Makosieje. Od chwastów - Koprzywnica, Łopuchowa. Od lasu - Zalas, Polesie.

Od bogactw mineralnych - Żelazna, Solec. Od budynków gospodarskich - Zamłynie, Folusz.

Od kolonizacji leśnej - Budy, Majdany. Od obronności terenu - Grójec, Tyniec.

Do warunków społecznych odnoszą się nazwy - Szlacheckie, Kościelne, ale i Ratuje, Bojary.

Liczne są Wole, Ligoty czy Słobody - od sposobu założenia na nie wykarczowanym terenie.

Od godności ziemskich właścicieli powstały takie nazwy jak: Starościna, Podstolice. Osadnictwo

Kościelne wyraża się nazwami - Świątyni, Kartuzy czy Przeworsk. Od Fundacji na cele

kościelne - Mszana, Ojczenaszówka. Od cmentarzysk - Mogiła, Żale.

Nazwy dzierzawcze na -ów, -owa, -owo mogły być tworzone od dawnych imion złożonych (patrz: Bogusławowo od imienia Bogusław). Nazw tego typu jest mało. Za to bardzo często powstawały od nazw osobowych skróconych t.j. pochodnych od imion złożonych (patrz: Bolemów, dziś Bolimów od imienia Bolesław, Gniewkowo od Gniewek czy Krzeszów od Krzesimira). Powszechne są nazwy dzierzawcze pochodne od nazw osobowych typu przezwiskowego (patrz: Baranów od przezwiska „Ty Baranie ”) czy Żydowo od „ Ty żydzie”. Nazwy dzierzawcze na -in, -ina, -ino tworzone były głównie od nazw osobowych zakończonych samogłoską -a. Spotyka się nazwy nie od imion złożonych, tylko skróconych (patrz: Cieszyn od Ciecha czy Sulęcina od Sulimira). Nazwy dzierzawcze na -jo, -ja, -je tworzone były bardzo często od imion złożonych (patrz: Golub od imienia Gościlib, Junowódz, dziś Inowódz od Junowódza czy Kazimierz, dziś Kazimierz od Kazimira). Od nazw osobowych skróconych pochodzą Lubań od Lubomira czy Sądecz, dziś Nowy i Stary Sącz od Sędzimira.

Nazwy rodowe oznaczały mieszkańców osad nazywanych od nazwy osobowej, jakiej wspólnie członkowie tego samego rodu używali. Nie mają one dodatkowych przyrostków nazwotwórczych a nazwa użyta w formie mnogiej tworzy nazwę miejscową. Najczęściej tworzone były od przezwisk

(patrz: Łabędy od Łabędź czy Trąbki od Trąbka).

Na północnych obszarach mieszkali we wczesnym średniowieczu plemiona pruskie należące do ludów bałtyckich.

Spokrewnione one były z ludnością litewską. Sprowadzony w XIII w. zakon krzyżacki prowadził kolonizację. Nawarstwienie się tych różnorodnych wpływów językowych spowodowało duże zmiany pierwotnego brzmienia nazw miejscowości.

Przykładem są nazwy Dzierżgoń, Kwidzyn, Morąg, Orzysz, Prabuty, Sztum czy Wizna. Suwałki to z kolei nazwa genetycznie litewska.

Wymienione nazwy miejscowości określała budowa językowa.

W drugim przypadku źródła historyczne przekazały szereg informacji na temat powołania ich do życia. Najczęściej związane jest to z procesem lokacji. Założyciel miasta czy wsi nadawał osadzie nazwę pozostającą w związku z jego osobą lub osoby mu bliskiej. Oto wybrane przykłady :

Adamów w byłym siedleckim. Nazwa dawniej brzmiała Jadaromin, pochodzi od imion założycieli, Adama i Hieronima Rusieckich, którzy lokowali miasto w 1529 r.

Frampol w byłym zamojskim. Nazwa dawniej brzmiała Franopol. Osadę założył w 1705 r. Franciszek Butler .

Glinianka w stołecznym warszawskim. W 1557 r. właściciel Glinianki Wawrzyniec Dobrzyński Uzyskał przywilej na założenie miasta. Nowo lokowane miasto nazwane zostało od jego Imienia Wawrzynczewo. Nazwa jednak się nie przyjęła.

Głowaczów w byłym radomskim otrzymał nazwę od nazwiska założyciela Sędziwoja Głowacza.

Jordanów w byłym nowosądeckim nazwany został od Szyka Jordana z Zakliczyna.

Kargowa w byłym zielonogórskim. Założone w 1661 r. na terenie wsi Kargowa miasto nosiło

krótko nazwę Unrugowo, utworzoną od nazwiska właściciela Krzysztofa Unruga, ale nazwa się nie przyjęła.

Niemirów w byłym białostockim. W r. 1548 Stanisław Niemira zakłada miasto na terenie wsi

Niwie. Od jego nazwiska utworzona została nowa nazwa, która wyparła dawną.

Płazów w byłym przemyskim założony został w 1614 r. przez Jana Płazę z Mstyczowa.

Rakoniewice w byłym poznańskim. W r. 1252 komes wielkopolski Rakom założył wieś.

Jemu też osada zawdzięcza nazwę.

Sieniowa w byłym przemyskim założona została w 1672 r. na terenie wsi Dybków przez

Hieronima Mikołaja Sieniawskiego. Od nazwiska utworzona została nazwa miejscowa.

Suchedniów w byłym kieleckim. Nazwa dawniej brzmiała Suchyniów. Początek osadzie dała

kuźnia, której właścicielem był Stanisław Suchynia.

Tarłów w byłym tarnobrzeskim. Miasto założył w 1550 r. na gruntach wsi Czekarzewice

Andrzej Tarło. Od jego nazwiska pochodzi nazwa.

Tarnobrzeg, Tarnogóra, Tarnogród to miejscowości założone przez ród Tarnowskich.

Ulanów w byłym tarnobrzeskim założył w 1616 Stanisław z Uliny Uliński. Miasto miało się

nazywać Ulina.

Władysławów w byłym konińskim założony został w 1727 r. przez Władysława Jana

Kretkowskiego i imię założyciela stało się nazwą miejscową.

Zduny w byłym kaliskim. Część dzisiejszych Zdun, zwanych Zdunami Starymi należała do

Rodziny Sieniutów. Od ich nazwiska zwane były także Sieniutowem.

Od herbów - Bogoria, Dryja, Oksza

RADA CZWARTA :

„ Pierwsze koty za płoty ”

Genealog amator musi umieć odczytać stare dokumenty, czyli posiadać nieco wiedzy z zakresu paleografii oraz chronologii (t.j. potrafić rozpoznać różnice w kalendarzach).

Czy znasz język łaciński ?

Zatem najłatwiej będzie gdy kupisz gotowy program genealogiczny. Problem jest w tym, że na tym etapie jeszcze nie wiesz - który najbardziej trafnie realizował będzie Twoje potrzeby.

*Proponuję więc następujące kryterium: **znajomość języka obcego.***

Jeżeli umiesz posługiwać się j. angielskim dokonaj zakupu jednego z następujących programów genealogicznych :

? " Brother s Keeper 6 " - <http://www.polskie-wersje.net2000pl/progsy/pbkeep.htm>

? " Family Tree Maker " - <http://www.familytreemaker.genealogy.com>

? " Famtree " -

? " Fzip Family Tree " - <http://www.ozemail.com.au/~acroft/>

? " Geb s Dynas - Tree " - <http://www.dynas-tree.de>

? " Genius Family Tree " - <http://www.gensol.com.au>

? " Win Family 6,0 " -

? " Win Genea " - <http://freespace.virgin.net/dave.risley/index.htm>

Jeżeli znasz j. niemiecki sprawdź przydatność :

? „ Geb s Dynas - Tree " - <http://www.dynas-tree.de>

Jeżeli posługujesz się li tylko językiem ojczystym proponuję zakup jednego z następujących programów genealogicznych :

? „ Drzewo genealogiczne" - <http://www.comsystem.pl/index.asp?co=drzewo>

? „ Daub ages " - <http://www.daubnet.com/english/ages.html>

?

O zaletach i wadach tych programów dowiesz się na stronie domowej Rafała Degiela

<http://republika/slucki/programy/htm>

Czekając na przesyłkę spróbuj opisać swoje „ drzewo ” w następujący sposób: gdzie M : to „miejsce”

[pokolenie 2 przodków]

[pokolenie 4 przodków] [pokolenie 8 przodków][pok.16

/Twój pradziadek /

8 ...

* :

M:

x :

M:

+

M:

9 ...

* :

M:

+

M:

10 ...

* :

M:

x:

M:

+

M:

11 ...

* :

M:

+

M:

12 ...

* :

M:

x:

M:

+

M:

13 ...

* :

M:

+

M:

14 ...

* :

M:

/ Twój dziadek /

4 ...

* :

M:

x:

M:

x:

M:

+

M:

/ żona dziadka /

5 ...

* :

M:

+

M:

+

M:

/ ojciec matki /

6 ...

* :

M:

x :

M:

+

M:

/ Twój ojciec /

2 ...

* :

M:

x :

M:

+

M:

/ probant /

1 ...

* :

M:

x :

M:

/ Twoja matka /

3 ...

* :

M:

+

M:

/ matka matki /	x:
7 ...	M:
*	+
M:	M:
+	
M:	15 ...
	*
	M:
	+
	M:

Przedstawiłeś w sposób podany na przykładzie swoje dane i zastanawiasz się co oznaczają owe cyfry arabskie. Otóż mają one kapitalne znaczenie. Pozwalają bowiem w przypadku wielożeństwa natychmiast zorientować się, który to kolejny syn danego ojca i z której matki. Która to z kolei córka i z której matki - według takiego oto schematu :

	1 I syn 1
	I
	1 I syn 2
ojciec	I
x 1) żona 1	2 I córka 1
x 2) żona 2	I
x 3) żona 3	3 I syn 3
	I
	3 I córka 2

Widać wyraźnie, że z pierwszą żoną miał dwóch synów, z drugą żoną jedną córkę, z trzecią zaś żoną jednego syna i jedną córkę. W ubiegłym stuleciu normalnością było mieć dużo potomstwa, a numeracja ta ułatwia ich identyfikację.

Uzyskane w ten sposób „ drzewo genealogiczne ” ma formę najprostszą, choć jak zauważyłeś posiada wyraźne luki. By je wzbogacić musisz permanentnie uzupełniać dane „ wszerek ” i w „ głębi ”.

W pierwszym przypadku analogicznie do swojego „ drzewa ” skonstruuj dla rodzonych braci i sióstr, braci i sióstr ojca, braci i sióstr matki. Braci i sióstr dziadka ojczystego, braci i sióstr babki ojczystej.

W drugim przypadku sięgnąć musisz aż do braci i sióstr dziadków macierzystych, braci i sióstr pradziadków.

W ten oto sposób, z niemałym przecież wysiłkiem - stałeś się posiadaczem niepełnego i jeszcze nie udokumentowanego „ drzewa genealogicznego ”, którego jedną z „ gałęzi ” jest Twoja rodzina. Zastanów się teraz nad zakresem dalszych poszukiwań, bo nie pora osiadać na przedwczesnych „ laurach ”, lecz czas pomyśleć o „ pniu ”.

Zastanów się teraz i spróbuj odpowiedzieć sobie na następujące pytania:

- ? jakich danych chcesz szukać ?
- ? gdzie myślisz je znaleźć ?
- ? jak do nich dotrzeć ?

Póki co - czas na krótkie definicje :

RODOWÓD - fachowo : Wyciąg z Tablicy descendentów obejmujący potomków jednej osoby w obrębie tego samego nazwiska. Córki wymienia się wraz z mężami, ale ich dzieci już nie. Córki noszą przecież nazwisko męża i „ de facto ” należą do Jego rodu. W przypadku, gdy jednak córka rodzi dziecko ze swoim panięńskim nazwiskiem, to oczywiście dalej figuruje w rodowodzie. Istotą rodowodu jest dojście drogą regresywną od „ syna do ojca ” aż do początku. Odnaleziony praprzodek automatycznie staje się protoplastą .

WYWÓD PRZODKÓW - fachowo : Tablica ascendentów, czyli zestawienie osób od których probant pochodzi - to rozszerzony Rodowód. Rozszerzony o braci i siostry kolejnych w głębi przodków. Bo tu tkwi właśnie największe zadanie genealoga amatora. Sztuką jest odnalezienie swego protoplasty, ale jeszcze większą jest odnalezienie współcześnie żyjących potomków braci i sióstr swych przodków, którzy są po prostu - krewnymi. Płynie w nich ta sama krew pra - pra - pradziadka.

DRZEWO GENEALOGICZNE - fachowo : Tablica descendentów, powstanie wówczas, gdy połączy się ze sobą Wywody przodków różnych rodów o różnych nazwiskach, ale pochodzących od tej samej pary małżeńskiej lub tego samego protoplasty.

LEKCJA III „ HABEND SUA FATA LIBELLI ” - czyli : „ Także księgi mają swoje losy ”

Metryka (łac. matricula) oznacza rejestr. Ich upowszechnienie od 1563 r. przyniosła epoka Reformacji. Rejestracja stanu cywilnego jest instytucją pochodzenia kościelnego. Upowszechnienie rejestracji świeckiej nastąpiło w Niemczech i na terenie byłego zaboru pruskiego po 1875 roku. Ujednoczenie i powszechna sekularyzacja miała miejsce w Polsce dopiero w 1946 roku.

Kościelne księgi metrykalne to : Liber baptisatorum (Księga chrztów); Liber Copulatorium (Księga zaślubin), Liber Mortuorum (Księga zmarłych). Od 1614 r. Liber confirmatum (Księga bierzmowanych) oraz Libri status animarum (Księga stanu dusz), czyli wykaz parafian tworzony przy kołędzie i komunii wielkanocnej. Zapisów do XIX wieku dokonywano w j. łacińskim.

W 1875 r. w zaborze pruskim powstawać zaczęły Urzędy Stanu Cywilnego. Księgi zgonów pojawiły się w Polsce po 1631 roku. Z biegiem lat ich znaczenie rosło. Zaczęły służyć dla celów prawno - administracyjnych i podatkowych. Ostatecznego rozdziału metryk kościelnych od aktów stanu cywilnego dokonał dekret Zgromadzenia Narodowego Francji w 1792 r. a potwierdził go

Kodeks Cywilny Napoleona z 1804 r.

W zaborze austriackim wydano w 1782 r. patent cesarski, na mocy którego każdy proboszcz stał się urzędnikiem państwowym, zaś zapisy uzyskały moc prawną. Wpisów dokonywano w j. niemieckim a kopie ksiąg trafiały do archiwum superintendenty lub konsystorza generalnego. Od 1875 r. cywilne księgi metrykalne archiwizowały starostwa.

W zaborze pruskim od 1794 r. metryki stały się dokumentami prawnymi. Każdy obywatel musiał rejestrować narodziny i zgon a małżeństwo sporządzano w parafii panny młodej. W roku 1875 nakazano rejestrację w księgach prowadzonych przez administrację świecką.

W Księstwie Warszawskim w 1808 roku nakazał Kodeks Napoleona. W Królestwie Polskim w 1825 r. akta stanu cywilnego złączono z metrykami kościelnymi i proboszcz parafii był jednocześnie urzędnikiem stanu cywilnego. Wypełniał obrządek religijny i spisywał akt cywilny.

W zaborze rosyjskim od 1839 r. akty cywilne należało spisać po dokonaniu obrzędu religijnego, ale już w urzędzie stanu cywilnego. Nadzór pełnił dziekan danego dekanatu a także władze sądowe. Wpisy prowadzono po polsku do 1868 roku. Obok imion, nazwisk i dat - ważnymi elementami zapisu metrykalnego były tytuły, ranga społeczna, zawody, wiek, określenia pokrewieństwa, rodziców chrzestnych, świadków ślubów i zgłaszających zgon oraz jego przyczyny, miejsce pochówku. Także zapis o duchownym, który dokonywał wpisu.

Zasób Polskich akt metrykalnych znacznie uszczupliły burze dziejowe.

W znacznej mierze w latach 1655 - 1660 zostały zniszczone przez Szwedów a te wywiezione, choć rewindykowane na mocy pokoju w Oliwie, do dziś zalegają w szwedzkich archiwach.

Kolejne spustoszenia przyniosły działania wojny północnej w latach 1700 - 1721, kiedy to przez kraj przetaczały się fale wojsk saskich, szwedzkich i ruskich.

W 1794 roku, po zajęciu Warszawy przez Rosjan, caryca Katarzyna II zarekwirowała do Petersburga dużą liczbę akt. Tylko część ich na mocy traktatu pokojowego w Rydze w 1921 r. powróciła do kraju.

W trakcie działań I wojny światowej 140 ton akt z archiwów galicyjskich przeznaczono na przemiał w celu recyklingu.

Późniejsze czasy sprawiły, że niektóre archiwalia znajdują się w miejscach zupełnie nieoczekiwanych.

W archiwum warszawskiego U.S.C. znajdowały się do lat 1960 - 80 księgi metrykalne ludności zabużańskiej, choć trudno uznać ziemie Horodenkę, Kołomyję, Kosów, Podwłoczyńska czy Tlumacz za nie, bo przecież dzielą je od Bugu setki kilometrów. Są to zbiory : księgi parafii ewangelicko-augsburskich, księgi parafii protestanckich związanych z tradycją luterańską, księgi kalwińskie kościoła reformowanego, księgi baptystów (parafia Kołowiercie w pow. równeńskim i Bożyszcze w pow. łuckim), monitów (parafia Ehrenfeld w pow. żółkiewskim, Horożanna w pow. sudeckim, Neuhoft w pow. gródeckim, Kiernica w pow. rawskim), księgi parafii chrześcijan ewangelicznych (parafia Mirosławce w pow. łuckim).

Z tych to zbiorów , księgi 11 parafii przekazano do Białegostoku skąd trafiły do U.S.C. w Nurcu-Stacji, Mielniku, Czeremsze i Dubiczach Cerkiewnych. Resztę przesłano do A.G.A.D.

II wojna światowa, skutki Powstania Warszawskiego, to kataklizm w zasobach archiwalnych. Co nie spłonęło zostało wywiezione do Berlina, Wiednia i Moskwy, lub też uległo zniszczeniu „ po drodze ”.

W roku 1940 hitlerowcy przesiedlili niemieckich protestantów z terenów Wielkopolski. Księgi tych parafii wraz z księgami parafii ewangelicko-augsburskimi Wołynia trafiły do Poznania. Starsze roczniki pisane po rosyjsku, późniejsze po polsku.

Parafie : Łuck, Neudorf (Mościce), Włodzimierz w pow. Brzeskim, Równe, leżące w zaborze rosyjskim - do 1919 roku zapisy prowadziły cyrylicą.

Są tu księgi z parafii Wylkowyszki, Miriampol i Kalwaria z Litwy, parafii Windawa (Ventspilis) z Łotwy oraz księgi rzymskokatolickiej parafii Machliniec z woj. Lwowskiego.

Znaczącą pod względem ilościowym część tych zbiorów stanowią księgi rejestracyjne religii mojżeszowej z byłych województw : lwowskiego, stanisławowskiego i tarnopolskiego.

Jeszcze jednym problemem jest fakt, że istnieją udostępnione archiwalia, które są niedostępne z prozaicznego powodu - nie są skatalogowane i w związku z tym nikt nie wie o ich istnieniu.

RADA PIĄTA :

Czego szukać - i ... „, nie dać się wpuścić w maliny ”

Rozpocznę swoją spekulację od ksiąg sądowych, tzw. grodzkich i ziemskich, jako od źródeł najważniejszych i najwiarygodniejszych. Dla ziem, które straciły swe księgi w pożarze Archiwum Głównych Akt Dawnych w 1944 r. praktycznie zgasa możliwość rekonstrukcji danych genealogicznych. Dla rodzin magnackich brak ten może zastąpić Metryka Koronna. Dla pozostałych ziem postępująca od XVI w. stabilizacja nazwisk przymiotnikowych odmiejscowych ułatwia identyfikację zarówno rodzonych braci, od braci stryjecznych etc. Formy przemienności jak np.: Zakrzewski czyli Bełęcki, Dobczyński czyli Jarecki zanika. W to miejsce natrafisz na Zakrzewskich z Bełęcina czy Dobczyńskich z Jarocina.

Regułą staje się podawanie panięskich nazwisk matek. Ojciec, jego pochodzenie, ewentualnie urzędowa kariera, określenie poziomu majątkowego poprzez prześledzenie zawieranych przez niego transakcji - daje się uchwycić. Ale już daty urodzenia zarówno tego ojca, jak i potem jego dzieci są nie do sprecyzowania. Trwanie opieki nad małoletnimi, skwitowanie z tej opieki po „ osiągnięciu lat ” mogło dotyczyć skończenia lat 15 (wejście w wiek sprawny), jak również ukończenia lat 18 (całkowitej pełnoletności).

Inaczej ma się rzecz z określeniem daty zgonu. W zasadzie możesz określić rok kiedy masz np. datowany testament, potem znasz datę „ oblatowania ” tego testamentu przez wdowę czy spadkobierców, spadkobierców przy imieniu autora zauważysz „ olim ” (tj. niegdyś), granice datowania zgonu zdecydowanie zacieśniają się. Niestety, testamenty oblatywane zazwyczaj w księgach tzw. Relacji - z pozoru dość liczne, w zestawieniu z liczbą umierającej szlachty danego powiatu, okazują się nieliczne. Akty ostatniej woli to ważne źródło dla odtworzenia składu rodziny.

Testator wyliczał w nim zazwyczaj po imieniu i według kolejności płci i wieku swoje dzieci.

Uważać tylko musisz na datę sporządzenia testamentu, bowiem gdy dokument sporządzony był kilka lat przed śmiercią, to ilość potomstwa mogła przecież wzrosnąć.

Teraz sprawa małżeństwa ojca rodziny. Mezaliany w środowisku średniej, drobnej i zagrodowej szlachty prawie się nie zdarzały, miały bowiem skutki wyraźnie deklasujące. Zdarzały się wśród szlachty bogatej a nawet magnaterii, bowiem utrata pozycji społecznej nie groziła tak poważnymi reperkusjami. W rodzinach drobnoszlacheckich mężczyźni raczej nie żenili się z córkami mieszczan, córki jednak czy siostry wcale nierzadko. Splendor płynący z zaślubin szlacheckiej kobiety skłaniał niejednego z plebejów do poprzestania na mniejszym posagu, niż wyplacany był jego szlacheckim szwagrom.

Pisarze kancelarii grodzkich dobrze wiedzieli, kto był szlachcicem a kto plebejuszem. Jeśli córka szlachecka była żoną mieszczanina, to go w dokumentach tytułowano tylko: famatus, spectabilis, honestus, czy w wypadku gdy był chłopem: laboriosus. Ją zaś oczywiście: nobilis.

W kościelnych księgach metrykalnych zasad tych już nie przestrzegano z taką surowością.

Datę zawarcia małżeństwa określisz najczęściej jedynie w przybliżeniu. „ Terminus ad quem ”, kiedy to o przyszłych współmałżonkach albo o jednym z nich stwierdzono, iż był lub była w stanie wolnym.

„ Terminus ad quem ”, kiedy już było po ślubie. Uściłisz datę jeżeli trafisz na dokument zabezpieczenia posagu i wiana, czyli na tzw. Oprawę, lub na zapis długu - jedno i drugie dokonane jeszcze przed zawarciem małżeństwa. Możesz wtedy z dużym prawdopodobieństwem przypuszczać, że ślub nastąpił w kilka lub kilkanaście dni potem. Najczęściej jednak oprawę sporządzano już po ślubie, niekiedy w kilkanaście czy kilkadziesiąt lat po ślubie. To samo dotyczy zapisów wzajemnego dożywocia. W taki sam sposób, na podstawie ksiąg sądowych ustalisz powtórne zamążpójście wdowy.

Dokumentów w rodzinach musisz szukać w księgach konsystorza biskupiego, choć i w grodzkich znajdziesz świadectwa dość licznych separacji. Są to skargi żon przeciwko „ mężom uciążliwym ”,

Skargom tym towarzyszyło osobne zamieszkanie i podział. Poznasz w ten sposób wkład żony, ewentualnie sukcesje spadające potem po matkach na ich dzieci.

Teraz potomstwo.

Kolejność wieku ustalisz tylko w obrębie tej samej płci, a i to w sposób względny. Wszelkiego rodzaju zapisy wyliczają najpierw synów, lub tylko jednych czy drugich w zależności od celu, któremu zapis służył. W porządku wyliczania chciałoby się widzieć kolejność wieku, co jest błędem w rozumowaniu.

Szukać musisz kolejności najczęściej stosowanej. Dla córek, kiedy brak zapisów wyliczających spróbuj dat zamęścia, choćby przybliżonych. Obyczaj nie wydawania córek „ pod włos ” był powszechny. Dla córek lokowanych licznie po klasztorach nie mam wskazówek.

Dużo synów i córek, o których znajdziesz jedną lub drugą wzmiankę, a potem nikt o nich nie wspomina w transakcjach i rozliczeniach rodzinnych - zmarło w niemowlęctwie, w wieku dziecięcym a nawet w młodości. Stwierdzić tego nie możesz. Tylko wyjątkowo księgi sądowe zawierają wzmianki o dzieciach nieślubnych. Więc gdy ojciec generosus czy nobilis - nieślubne dzieci tylko honesti (uczciwi).

W zapisach sądowych z XVI - XVIII w. często napotkasz wzmianki o „ braciach niedzielnych ”.

Ta niedzielność, to stan w którym nie chciano jeszcze przeprowadzać działów (prawnego podziału majątku). Przyczyny mogły leżeć w nieletniości części rodzeństwa lub nieobecności w kraju któregoś z braci.

Daty chrztów pojawiają się w XVIII wieku. Odnotowana przy okazji chrztu miejscowość, to miejsce zamieszkania rodziców - niekoniecznie zaś miejsce narodzin dziecka. Często kobiety rodziły w domach swych matek, a chrzciny odbywały się po powrocie do mężowskiego domu. Zdarza się, że chrzest odnotowany jest wtedy i tam tu. Domyślić się musisz, że wcześniejsza data dotyczy „ chrztu z wody ” (krótko po urodzeniu), a późniejsza „ chrztu z ceremonii ”. Te drugie są mało użyteczne, bo odprawiano je niekiedy nad kilkuletnim dzieckiem, czy nawet dorosłym tuż przed zaślubinami.

Uderza wielodzietność. Dziesięcioro dzieci w ciągu 15 czy 20 lat, to normalność.

W przeciwieństwie do zapisów sądowych, w księgach chrztów możesz odnaleźć ślady „ bękartów ”, czyli dzieci panien ze szlacheckich dworów. Ojcowie są z reguły nieznanymi.

Od XVII w. występuje wieloimiennosc chrzczonych dzieci. Dla dzieci szlacheckich to reguła.

Bardzo to utrudnia rekonstrukcję rodziny, skąd bowiem możesz wiedzieć - czy Mikołaj, przyszedł jej kontynuator (ten który dożył wieku męskiego), to syn tych samych rodziców Mikołaj Józef Franciszek,

czy jego starszy brat Kazimierz Mikołaj Józef. Stałe używanie pierwszego imienia nie było wszak regułą.

Datę urodzin możesz zazwyczaj w przybliżeniu określić także w inny sposób. Upowszechnił się bowiem zwyczaj podawania wieku przy zawieraniu małżeństwa. Ale ten wiek podawano przeważnie z pamięci własnej i rodziców. Jak była zawodna, sam się przekonasz. Tylko rzadko przybliżona data urodzin wysnuta z aktu ślubnego pokrywa się z przybliżoną datą urodzenia płynącą z aktu zgonu. Różnica 5 lat to rzecz normalna, a bywa czasem i 10. Niech Cię to nie dziwi. Wszak wiek podawany przy zawieraniu małżeństw dość często był wynikiem swoistej kurtuazji. Kiedy narzeczona była starsza od narzeczonego, ten skłonny był postarzyć siebie a ona odmładzała się. Dlatego nie pisz : urodził się w roku ...; tylko - około roku ... Jeszcze w XVIII w. „umarł mając lat 40” nie znaczyło to samo co „umarł w 40 - tym roku życia”.

Daty zawierania ślubów są jednoznaczne. Wątpliwe za to miejsca. Nie przyjmuj jako regułę, miejsca zawarcia ślubu - kościoła parafialnego. Wymienioną miejscowość przy zapisie traktuj jako miejsce zamieszkania panny młodej. Ślub mógł się równie dobrze jak w parafii odbyć właśnie tam, w owej wsi, bo kaplic dworskich gdzie takie ceremonie odprawiano najchętniej w zamkach, pałacach czy skromnych dworach - nie brakowało. Dopiero zapisy z XIX w. poczynają ściśle lokalizować śluby.

Zgony poczęto notować systematycznie najpóźniej, bo w XVII w. I tu, jak przy chrztach występują daty podwójne - zgonów i pogrzebów. Na początku notowano tylko pogrzeby a przypomnę Tobie, że płynęły tygodnie nim zjechali się krewni. Dodaj kwestię niepełności owych ksiąg zmarłych a także przyczyny niewiedzy, co stało się z większością urodzonych dzieci, o których potem nic nie wiadomo.

Dzieje się tak i tam, gdzie księgi chrztów mają swe chronologiczne odpowiedniki w księgach zmarłych. Przypuścić musisz, że zmarli młodo, bo nie spotkasz ich w zapisach sądowych. Kiedy jednak zmarli - nie wiesz.

Przyczyny śmierci, rodzaje chorób podawane były tylko wyjątkowo, np.; kiedy zgon był wynikiem dramatycznego wydarzenia czy epidemii. Jakże często „ chorobą ” powodującą zgon jest „ senectus ”

(...) na którą to chorobę umiera 50 latek. Zdarza się wśród szlachty i „ kołtun ” za przyczynę zgonu.

Daty śmierci znajdziesz także w innych źródłach kościelnych. Myślę o nekrologach dotyczących dobrodziejów kościelnych i sepulturach klasztornych. Pierwsze są mniej wartościowe, bo istotą zapisu była data dzienna i miesięczna modlitwy za duszę zmarłego. Rok traktowano dowolnie.

Inaczej z sepulturami, bo tam na bieżąco notowano pochówek w grobach klasztornych, gdzie obok zakonników chowano dużo okolicznej szlachty zaliczonej w poczet dobrodziejów. Data w tym zapisie często różni się od tej w odnośnych księgach parafialnych, parafialnych tym przypadku bardziej wiarygodna.

Chrzestni wzmiankowani w metrykach chrztów, świadkowie w metrykach ślubów, to informacje bardzo cenne dla odtworzenia stosunków rodziny. Poznasz krąg najbliższych, podobnie jak z ksiąg sądowych poznasz ich poprzez skład opieki nad nieletnimi. Wszystko to zobrazuje Tobie pozycję społeczną rodziny. Często jako chrzestni czy świadkowie występują wielmożni, którzy swym poziomem społecznym ogromnie przerastają rodzinę dziecka czy państwa młodych, będąc z nimi nie spokrewnieni. Snuć można tu wiele domysłów. Szkopuł tkwi także w określaniu przez nieszlacheckich księży statusu społecznego petentów.

Określenia stanowe dawane przez księży w księgach metrykalnych, na każdym kroku różnią się od określeń stosowanych przez bardziej wiarygodnych urzędników w kancelariach grodzkich czy ziemskich. Często zdarza się, że ktoś określony w metryce chrztu jako „urodzony”, w rzeczywistości był tylko „sławetnym”. Brak rozeznania to jedno, a swoista kurtuazja kleru wobec zamożnych, pnących się do szlachectwa parafian - to drugie i najistotniejsze.

Jeszcze o księgach zwanych Instillationes, zawierających legitymacje ze szlachectwa przy okazji obejmowania kanonii katedralnych. Dla heraldyka owe instalacje są cenne, jako że choć wymieniają tylko ojca i matkę - to wszystkie herby: ojca, babki ojczystej, matki i babki macierzystej (a czasem i ich imiona).

Podobny charakter mają świeckie „nagany i oczyszczenia szlachectwa”. Zjawisko traktuj z pobłażliwością, jako że tyczyły wątpliwości sąsiedzkich świeżo osiedlanych przybyszów z odległych stron. Ale faktów tam zawartych nie możesz lekceważyć. Obrazu całości nie mogą Ci wypaczyć fałszerstwa, jakich nie brak ani w księgach grodzkich, ani w metrykaliach. Jednak niektóre z tych wpisów, z reguły zmierzających do uszlachcenia plebejskich rodzin, czy uświetnienia średnioszlacheckich weszły do opracowań genealogicznych. Przykładem jest tutaj „Złota księga szlachty polskiej” autorstwa Teodora Żychlińskiego. Innym rodzajem źródeł są rejestry podatkowe, rejestry poborowe, inwentarze dóbr, lauda sejmikowe, wizytacje biskupie, księgi adresowe, monografie cmentarzy.

LEKCJA IV Źródła - czyli: gdzie tryska.

Podstawowymi źródłami informacji genealogicznych są :

1. ARCHIWALIA.

O zasobach poszczególnych zasobów państwowych informują liczne bibliografie historyczne. Należy zorientować się w nich i zapoznać z treścią. W wypadku, gdy archiwum posiada opublikowany inwentarz, to po rozpoznaniu trzeba pofatygować się osobiście z gotową sygnaturą jednostki archiwalnej. Należy iść zawsze przygotowanym. To znaczy, nieodzownym jest określenie, jakich źródeł szukamy w archiwum. Najpierw trzeba określić urząd, które potrzebne mu źródła produkował. Umożliwia to znajomość zasad ustrojowych, szczególnie skomplikowanych dla XIX w., ze względu na zabory ziem polskich. Znajomość ta pozwoli zrozumieć, które archiwum przechowuje potrzebne źródła i pozwoli dość dokładnie ustalić zespół, w którym się mieszczą. Należy umieć dążyć do oddzielenia w rozpoznawaniu zespołów wyższego rzędu od prostych : I tak, jeżeli chcemy zbadać czy w określonych latach w Poznaniu dopuszczono do prawa miejskiego naszego przodka - musimy szukać wśród ksiąg rady miejskiej, ksiąg dotyczących administracji a wśród nich ksiąg przyjęć do prawa miejskiego. Na koniec za pomocą inwentarza określamy potrzebną jednostkę.

Tak więc archiwalia określa się za pomocą poniższych pojęć, określających jednocześnie podział wewnętrzny archiwaliów :

- ? **Zasób** - oznacza całą zawartość zgromadzoną i uporządkowaną według określonych zasad w jednostce organizacyjnej Archiwów polskich.
- ? **Zespół** - oznacza całość akt narosłych w jednej kancelarii, skomasowanych ze względu na urzędową więź a więc np.: zespół akt miejskich Kalisza w zasobie Archiwum Państwowego w Poznaniu.
- ? **Zbiór** - oznacza kolekcję akt w zasobach prywatnych np.: z Teki Naruszewicza.
- ? **Jednostka archiwalna** - oznacza pismo w formie dokumentu występujące luźno, lub w formie aktu występujące w postaci ksiąg, tomów, wiązek lub teczek luźnych akt.
To także plany, mapy i wiele, wiele innych.

Dawne archiwa prywatne wraz z licznymi archiwami podworskimi weszły w skład archiwów państwowych. I tak :

- archiwum **Althamów** z Międzyzlesia (od XVI w.) znajduje się w zasobach A.P. we Wrocławiu.

- **Branickich** A.P. w Krakowie.
- **Druckich - Lubeckich** ze Szczucina A.P. w Krakowie.
- **Myszkowskich** (od XV w.) A.P. w Kielcach.
- **Nostizów** z Lubodza (od XV w.) A.P. we Wrocławiu.
- **Potockich** z Krzeszowic A.P. w Krakowie.
- **Pszczyńskich** (od XIII w.) A.P. w Pszczynie.
- **Sanguszków** z Gumnisk A.P. w Krakowie.
- **Schaffgotschów** z Ciepliec (od XIV w.) A.P. we Wrocławiu.
- **Szczanieckich** 9 od XVI w.) A.P. w Bydgoszczy.
- **Tarnowskich** z Dzikowa i Suchej A.P. w Krakowie.
- **Zamojskich** ze Zwierzyńca (XVI w.) A.P. w Lublinie.

oraz : 37 zespołów A.P. w Poznaniu.

a także : wiele zespołów w Bibliotece w Kórniku, w Ossolineum we Wrocławiu, w Bibliotece Narodowej w Warszawie, w Muzeum Narodowym w Krakowie.

Polska w całej swojej historii była areną działań wojennych. Warto więc być w posiadaniu niniejszych informacji :

W wyniku podpisania umowy z Ukrainą Republiką Radziecką tuż przed II wojną przekazano niektóre księgi lwowskich i stanisławowskich parafii wyznania rzymskokatolickiego i mojżeszowego.

Wraz z przesiedlaniem na tereny Dolnego Śląska, Pomorza Szczecińskiego i Gdańskiego ludności wyznania grekokatolickiego i narodowości ukraińskiej („ Akcja Wisła ”) z tzw. Kresów większość metrykalii zaginęła. Na podstawie zarządzenia Administracji Publicznej z 11.08.1949 (Dz.U. nr 38, poz 268) przy USC Warszawa utworzono Archiwum Zabużańskie. Prawdopodobnie w niektórych parafiach na Opolszczyźnie i w Małopolsce przechowywane są jeszcze kresowe księgi metrykalne a w archiwum Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego - księgi z byłego województwa wołyńskiego. i adresów :

Polski Czerwony Krzyż. Biuro informacji i poszukiwań. ul. Mokotowska 14 00-950 Warszawa skr. 47

Biuro.poszukiwan@pck.org.pl

Centralne Archiwum Wojskowe ul. Czerwonych Beretów 72 00-910 Warszawa

<http://e.wyrzykowska.webpark.pl/>

Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji Rembertów bl. 124 00-910 Warszawa

Centralne Biuro Adresowe 02-543 Warszawa skr. 12

<http://krw1618.republika.pl/cbamswia.htm>

Archiwum Emigracji

http://www.bu.uni.torun.pl/Archiwum_Emigracji/

Centralne Muzeum jeńców Wojennych w Łambinowicach - Opolu

<http://www.uni.opole.pl/cmjw/cmjwzbio.html>

Fundacja Archiwum Pomorskie Armii Krajowej

<http://um.torun.pl/~archAK/>

Instytut Pamięci Narodowej

<http://www.ipn.gov.pl/>

Ośrodek Dokumentacji Wychodźstwa Polskiego

<http://www.odwp.pultusk.pl/odwp/>

Ośrodek „KARTA”

<http://www.karta.org.pl/>

Żydowski Instytut Historyczny

<http://www.jewishinstitute.org.pl/>

2. WYDAWNICTWA URZĘDOWE.

Są to wydane drukiem sumptem państwowym lub prywatnym zbiory dokumentów takich jak :

- ? Akta Grodzkie i Ziemskie.
- ? Atlasy historyczne itp.
- ? Biografie.
- ? Diariusze.
- ? Indeksy nazwisk.
- ? Księgi cechowe, meldunkowe, metrykalne, sądowe, wieczyste itp.
- ? Listy absolwentów szkół itp.
- ? Metryki.
- ? Poczty książąt.
- ? Rękopisy dworskie.
- ? Skorowidze miejscowości.
- ? Słowniki : biograficzne, etymologiczne, genealogiczne, nazw, nazwisk, itp.
- ? Spisy ziemian.
- ? Tabele miast, wsi i osad.
- ? Tablice herbowe
- ? Wykazy urzędowe nazw.
- ? Zbiory nazwisk szlachty itp.

3. OPRACOWANIA GENEALOGICZNE I HERALDYCZNE.

Są to wydane drukiem przez towarzystwa genealogiczne, heraldyczne, regionalne, sekcje naukowe itp

- ? Bibliografie.
- ? Herbarze.
- ? Indeksy cmentarne.
- ? Listy strat.
- ? Materiały i studia Polskiej Akademii Nauk - sekcji demograficznej.
- ? Monografie historyczno - genealogiczne..
- ? Rejestry podymnego, popisowe, katastralne itp.
- ? Roczniki, kwartalniki i miesięczniki towarzystw genealogicznych i heraldycznych.

- ? Spisy nazwisk : szlachty, ziemian itp.
- ? Studia i materiały wydawnictw historycznych.
- ? Wykazy zamordowanych, pochowanych itp.
- ? Wywody szlachectwa.
- ? Zapiski herbowe.

4. KRONIKI I PAMIĘTNIKI.

5. PRASA :

- ? Nekrologi.
- ? Wspomnienia.
- ? Ogłoszenia.
- ? i.t.d.

W materiałach źródłowych genealogii znajduje się specyficzny rodzaj falsyfikatów, specjalnie dla niej tworzonych. Są to dokumenty formalnie autentyczne, ale oparte na błędnych danych lub wręcz celowo stworzone. O ich stopniu wiarygodności decydują następujące zasady :

1. Im źródło bliższe jest chronologicznie i topograficznie podawanym faktom - tym jest pewniejsze.
2. Źródło urzędowe ma większą wartość niż inne.
3. Źródło nie związane z genealogią, ale podające fakty genealogiczne - ma większą wartość niż źródło powstałe w tym celu.

RADA SZÓSTA

Gdzie znaleźć, jak dotrzeć i ... „, nie dostać kręcka ”

Na straży treści wszystkich dokumentów będących w archiwach Urzędów Stanu Cywilnego stoi ustawa z dnia 29 sierpnia 1997 r o ochronie danych osobowych. (Dz. U. z dn. 29 października 1997) wraz z późniejszymi zmianami z 16 lipca 2002. Zobacz <http://www.giodo.gov.pl> .

Na straży dokumentów w Archiwach państwowych także stoi ustawa, jednak głównie urzędnik, ale :

Pkt 1. Materiały archiwalne udostępnia się jednostkom organizacyjnym i obywatelom dla potrzeb nauki kultury, techniki oraz gospodarki.

Recepta : Twoje uzasadnienie winno zawierać jeden z tych elementów.

Pkt 2. Korzystanie z materiałów archiwalnych jest bezpłatne.

Pkt 3. Dyrektor archiwum w uzasadnionych wypadkach może odmówić udostępnienie materiału archiwalnego.

Recepta : przestrzegaj regulaminów. Przy ponownej potrzebie korzystania z archiwaliów powołuj się na poprzednie kontakty.

Ale przecież jesteś na takim etapie pracy nad swoim rodowodem, że bez kwerendy w zasobach tej jednostki organizacyjnej nic dalej nie „ zwojujesz ”. Każdy bowiem dokument po 100 latach od chwili wypisania tam właśnie trafia.

<http://www.archiwa.gov.pl/books/index.html>

Archiwa Państwowe udzielają pisemnych odpowiedzi na listy. Co więcej. Proponują odpłatną pomoc z której naprawdę warto skorzystać. W przypadku, gdy osobiście chcesz przeprowadzić kwerendę (jako że słusznie mniemasz, iż przy okazji możesz natrafić na inny, interesujący ślad o którym nie masz jeszcze „ zielonego ” pojęcia), musisz się do tego przygotować.

Musisz wiedzieć **czego** szukasz.

Czy :

A / zgonów, polegnięć, zaginięć, małżeństw, urodzin i chrzcin.

B / informacji prasowych (nekrologi, ogłoszenia - wyroków, zaręczyn), listy oficerów i bractw, spisy uczniów, podatników, poborowych, mieszkańców, księgi cechowe, czynszu i sztosu, inwentarze dóbr, księgi adresowe i wiele innych.

Informacji z zakresu „ A ” musisz szukać w :

- księdze zasobów Archiwum Głównego Akt Dawnych.

- księgach Urzędu Stanu Cywilnego od 1808 r. założonych na mocy Kodeksu Napoleona w zasobach archiwów państwowych i ich oddziałach.

- sumariuszach akt Przedkodeksowych do 1808 r. w zasobach archiwów diecezjalnych i archidiecezjalnych.

- sumariuszach akt danej parafii - księgach metrykalnych - ochrzczonych (Liber baptisatorium)
- zaślubionych (Liber copulatorium)
- zmarłych (Liber mortuorum)

- w ewidencji cmentarza parafialnego danej miejscowości.

- w ewidencji cmentarza komunalnego danej gminy.

Informacji z zakresu „ B ” musisz szukać w archiwach państwowych i kościelnych w :

- księgach grodzkich.

- księgach ziemskich.

- księgach ziemiańskich.

- aktach radzieckich danego miasta.

- aktach wójtowskich danego miasta.

Musisz wiedzieć **jakimi** archiwaliami dysponuje interesujący Ciebie oddział A.P. <http://archiwa.gov.pl/sezam/indem.php> z

dopiskiem „, iza " i „, pradziad " ułatwią przeszukiwanie.

Musisz wiedzieć z **jakich** dokumentów będziesz korzystał, czy z mikrofilmów, czy z oryginałów.

(łatwiej uzyskać zgodę na mikrofilm).

Musisz dysponować gotówką, by ponieść opłaty za kserokopię (xero tańsze), czy kopię mikrofilmu.

(nie opłaca się przepisywać !) Unikniesz błędów. Zaoszczędzisz czas który możesz poświęcić na dalsze poszukiwania.

Osobnego wyjaśnienia wymaga kwerenda w A.G.A.D. w Warszawie przy ul. Długiej 7.

Jest to istna forteca trudna do zdobycia przez zwykłego „śmiertelnika", mimo iż ustawa gwarantuje każdemu „śmiertelnikowi" do niej dostęp. Trzeba poświęcić dwa dni, co kosztuje nocleg w stolicy.

W pierwszym dniu każdy interesant „, przechodzi " rozmowę kwalifikacyjną z Dyrektorem ds. dysponowania archiwaliami. Musisz dyrekcyjnie przekonać że :

- Uprzysiężenie Ci zbiorów jest niezbędne (tu mile widziane pismo zlecające z instytutu naukowego, placówki pedagogicznej i.t.p.)

- Posiadasz odpowiednie przygotowanie, wykształcenie, kulturę osobistą na określonym czytają: wysokim poziomie..

- Uzyskane dane opracujesz i przedstawiisz A.G.A.D. w formie pracy dyplomowej, czy monografii etc. na życzenie archiwum.

Przejdźcie tego etapu skutkuje zaproszeniem do gabinetu dyrektorskiego i wysłuchanie szkolenia dotyczącego właściwego korzystania ze zbiorów (zaręczam, że opłaca się zapamiętać) i napisaniem

kilku podań. Z chwilą uzyskania pewności, że twoje podania zostały zaakceptowane musisz (tak jak w każdej bibliotece) wypełnić określoną ilość rewersów. Pozostaje czekanie do godz. 13.00 dnia

następnego. Od tej godziny archiwalia już przygotowane czekają na Ciebie do godz. 17.00 przez kolejnych 14 dni. Możesz także

wrócić do swojego miejsca zamieszkania i udać się do najbliższej ekspozytury Archiwum Państwowego. Na Twój koszt i po uzyskaniu zgody A.G.A.D. prześle tam właśnie, Twoje zamówione mikrofilmy. Nie będziesz musiał jeździć do stolicy, lub wręcz tam się

zakwaterować.

Dopiero teraz uświadomisz sobie, jakim jesteś wybrańcem losu. Trzymasz w ręku kartę papieru, którą ktoś zapisał 300 - 400 lat temu. To nieprawdopodobne uczucie. A jeśli do tego figuruje tam Twoje nazwisko !!!

Archiwa kościelne <http://republika.pl/slucki/zasobyArch.htm> informacji pisemnych nie udzielają. Nie stwarzają też żadnych trudności. Wystarczy znać godziny urzędowania i telefonicznie, ewentualnie listownie zaawizować swój przyjazd.

Ponieważ w zasadzie nie dysponują kserokopiarkami, przyjechać trzeba „, uzbrojonym " w dobrą lupę

(najlepiej podświetlaną) oraz zestaw przyborów piśmiennych.

Poszukujesz :

1. Księgi Ochrzczonych.

Fakt urodzenia dziecka zgłaszał ojciec. Ksiądz wpisywał rok urodzenia dziecka, dzień i miesiąc chrztu, imiona dziecka, imię i nazwisko ojca i jego ojca - stan i zawód, imię i nazwisko rodowe matki, imię jej ojca, imię i nazwisko rodowe jej matki, imiona - nazwiska - stan i zawód rodziców chrzestnych a także dane akuszerki i księdza odprawiającego ceremonial.

Na chrzestnych proszono ubogich (wierząc w przesąd, że „, przyniesie " dziecku szczęście),

- „, ex xenodochio " bezdomnego ze szpitalnej ochronki, - organistę, bo był „, pod ręką " lub zgola przeciwnie : „, rectora scholie " kierownika szkoły,- „, cantora " nauczyciela śpiewu, którzy jako „, piśmienni " stanowili pewną elitę środowiskową.

W przypadku dziecka nieślubnego, fakt zgłaszała rodzina matki ale nigdy ona sama.

Akt chrztu był równocześnie aktem urodzenia.

2. Księgi Zaślubionych.

W wiekach XVI - XVIII pisane były w j. łacińskim, jednakże nazwiska i miejscowości skąd pochodzili nowożeńcy - po polsku. Zawarcie związku poprzedzone było trzykrotnym, publicznym ogłoszeniu tego zamiaru - zwanymi zapowiedziami.

W treści aktu małżeństwa, poza podstawowymi danymi personalnymi, była wzmianka na temat parafii skąd pochodzili.

Albowiem, fakt małżeństwa był odnotowywany nie tylko w „, Liber Matrimonium " miejsca zamieszkania pana młodego,

ale także na marginesie jego aktu chrztu w księdze ochrzczonech. Duszpasterz, który asystował w obrzędku miał

obowiązek adnotacji lub zawiadomienia o tym zdarzeniu duszpasterza, w którego parafii nupturienci przyjęli chrzest.

Ten natomiast na marginesie aktu chrztu w księdze ochrzczonech miał obowiązek odnotować fakt zawarcia małżeństwa.

Świadcami ślubu byli tylko mężczyźni. Drużbowie byli tylko asystą. Na podstawie tego obszernego aktu, można odtworzyć ówczesne struktury i zależności społeczne obu rodzin.

3. Księgi Zmarłych.

Podstawą zgłoszenia zgonu na wsi i małym miasteczku było zawiadomienie przez rodzinę lub

tzw. „, oglądaczka zwłok ". W mieście czynił to lekarz. W akcie podane były dane zmarłego, jego wiek i dane owdowiałego

małżonka.. Często wymienieni byli synowie i córki, ale nie wg wieku. Pod koniec XVIII w. wprowadzono zapis o

przyczynie śmierci, najczęściej podawane za słowami rodziny lub krewnych :

dissenteria - dyzenteria (w tym grypa)

dolorem pectoris - ból w piersiach

epilepticus - padaczka, drgawki

febra putrida - gorączka zgnila

hydrope et ulceribus suffocates - puchlina wodna (w tym wrzody na ciele)

morbo contagioso - choroba zaraźliwa

peripneumonia affectus - zapalenie opłucnej

phlegmate suffocates - uduszenie wydzieliną

phtysis - gruźlica

pustulis suffocates - bąblami wyniszczony
tussi aggressus - dusznica
tussi laborans - udręczony kaszlem

Przykładem niech będzie następujący fakt :

Stanisław Dławichowski (mój pradziadek) urodził się w Kazimierzu Biskupim i poślubił Annę Krajeńską urodzoną w Skulsku. Ślub miał miejsce w kościele parafialnym w Skulsku. Tu okazało się, że ksiąg metrykalnych z przypuszczalnych lat ślubu (sprawdzałem na bazie daty pierwszego urodzonego im się dziecka) z parafii Skulsk nie ma. Nie ma i już. W tym przypadku mam jeszcze takie możliwości odnalezienia imion rodziców Stanisława.

1. Poszukuję raptularza (brudnopisu) ślubów w parafii Skulsk za te lata. Jeżeli nie ma :
2. Stanisław musiał dostarczyć odpis swojego aktu chrztu proboszczowi parafii w Skulsku. Poszukuję więc sumariusza (spisu) z parafii Kazimierz Biskupi zawierającego alfabetyczny spis osób urodzonych w przedziale lat 20 - 40 przed datą urodzenia dziecka. Jeżeli nie ma :
1. Ponieważ tak raptularze, jak i sumariusze przygotowywane były dla biskupa - poszukuję ich w Archiwach Diecezjalnych.
2. Jeżeli nie ma, jedynym ratunkiem jest wertowanie i szukanie jakiegokolwiek śladu czy to zaślubin w parafii Skulsk, czy to urodzeń w parafii Kazimierz Biskupi - w pozostałych dokumentach prowadzonych przez obie parafie. Są to :
  - Raptularz księgi zmarłych .
  - Księga zapowiedzi .
  - Księga Bierzmowanych .
  - Księga ogłoszeń parafialnych .
  - Księga Chorych i Zaopatrzonych.
  - Kronika parafialna.

Jednak i tam oczekują Ciebie niespodzianki typu :

- ? Odnaleziony tekst napisany jest w języku polskim, ale jakże różni się od współczesnego.
  - ? Odnaleziony akt napisany jest w języku polskim, ale bardzo nieczytelnie.
- Recepta : Każdy akt posiadał określoną formułę. Próbuje na podstawie innych, podobnych aktów z tej księgi - zrekonstruować wpis.
- ? Odnaleziony akt napisany jest w języku niemieckim lub rosyjskim.
  - ? Odnaleziony akt napisany jest po łacinie.

Recepta : Idealnym rozwiązaniem jest dysponowanie cyfrowym aparatem fotograficznym z funkcją „ makro ”. Poddany obróbce komputerowej nieczytelny fragment tekstu możesz spokojnie analizować w domu, a cały tekst w obcym języku przekazać do tłumacza przysięgłego.

- ? Brak jest księgi z interesujących Ciebie lat.
- ? Brak stron w księdze.

Recepta : Musisz wiedzieć, że każdy taki akt był pisany był przez księdza w 2 egzemplarzach. Pierwszy pozostawał w parafii, drugi zaś trafiał w określonych terminach do zwierzchniej jednostki.

Może kopia w postaci mikrofilmu znajduje się w ogromnym archiwum Kościoła Jezusa Chrystusa Świętych Dnia Ostatniego popularnie zwanym Kościołem Mormonów. Jednym z podstawowych celów tego kościoła jest policzenie wszystkich ludzi na świecie. Służy do tego Międzynarodowy Indeks Genealogiczny założony w 1938 r. na podstawie mikrofilmowanych źródeł genealogicznych, w tym ksiąg metrykalnych z całego świata. Za opłatą prześlą mikrofilm :

<http://www.familysearch.org>.

Jeżeli jednak nie znasz j. angielskiego polecam Tobie ten adres gdzie uzyskasz pomoc w interesującym Ciebie zakresie : krystofpomezanski@regers.com.

- ? U.S.C. do którego piszesz o Odpis aktu zgonu informuje, że nikt taki nie umarł.

Recepta : Ustal w rodzinie dokładne miejsce zgonu.

Jeżeli osoba zmarła w swoim mieszkaniu, dokument wystawi U.S.C. właściwy dla dzielnicy zamieszkania.

Jeżeli osoba zmarła w szpitalu, dokument wystawi U.S.C. dzielnicy właściwej dla adresu szpitala.

Jeżeli osoba zginęła w obozie koncentracyjnym, duże jest prawdopodobieństwo, że dokument wystawi Archiwum U.S.C. Warszawa - Śródmieście.

LEKCJA V - SYSTEM GODNOŚCI SZLACHECKIEJ czyli : błękitna krew

Szlachectwo dziedziczne .

Konstytucja z 1505 roku na stronie 138 w pozycji 303 nazwała stan osób przynależnych do jednego z rodów rycerskich jako szlachtę - formułując zasadę urodzenia z „ prawego łoża ” i zamieszkania w „swoich dzierżawach ”.

Szlachectwo osobiste .

Posiadali duchowni, oraz przywilejem Zygmunta Augusta od 1535 roku profesorowie Akademii Krakowskiej. Po 20 latach pracy profesorowie nabywali szlachectwo dziedziczne.

Szlachectwo miejskie .

Leszek Czarny przywilejem z 1225 roku a potwierdzonym przez Jagiellę w 1399, zrównał z rycerstwem wszystkich mieszczan krakowskich. Jan Olbracht w roku 1493 włączył ich w poczet szlachty dziedzicznej.

Oznaczeniem rodu szlacheckiego był herb. Nawet kilkaset rodzin mogło pieczętować się tym samym herbem. Herb jest czymś dawniejszym od nazwiska. Dopiero wskutek rozradzania się rodu, poszczególne jego gałęzie przybierały, najczęściej od majątków rodowych - własne nazwiska.

Ludzie ambitni, nie mający praw szlachectwa starali się o ich uzyskanie. Szlachectwo umożliwiało zdobycie majątku, zapewniało wolność, otwierało drogę awansu. Różnymi więc drogami, formalnymi ale i oszustwem starano się wejść w szeregi elity społecznej.

W XVI w. prócz nobilitacji królewskiej powszechną była praktyka przyjmowania do rodziny. Najbardziej znanym aktem zbiorowej adopcji był akt mający miejsce w Horodle w czasie zawierania unii Polski z Litwą. Wówczas to 47 polskich rodów rycerskich przyjęło do swych herbów taką samą ilość rodów bojarskich z Litwy i Żmudzi. Prawnym uregulowaniem stanu była Konstytucja sejmu z 1601 r. Praktyka ta stała się tak rozpowszechniona, że sejm w 1616 r. zakazał adopcji, zaś Konstytucja z 1633 r. zakazała pod karą utraty własnego szlachectwa adoptować obcych do herbu.

Najłatwiej było podszyć się pod szlachtę przez podobieństwo nazwiska. Rodziny były rozrodzone i rozsiane po szerokich ziemiach Rzeczypospolitej więc brak było kontroli. Najwięcej samozwańczej szlachty mnożyło się w służbie wojskowej. Wiek XVII to okres ciągłych wojen, przerywania wielu tradycji rodzinnych, zniszczenia archiwów domowych, który sprzyjał temu procederowi. Także wykształcenie wyróżniało z tłumu i poprzez uzyskanie zajęcia pisarza w kancelarii umożliwiało podszywanie swych dzieci pod herb.

Stosunki takie trwają do końca XVIII w. Konstytucja z 1775 r. stwierdza, że istnieją obywatele, którzy „choć nie są szlachtą rodowitą polską, przecież za nią są powszechnie wzięci” i nadaje im tytuł szlachecki *diplomatibus secretis*, a więc bez publicznego ogłoszenia.

Podstawą heraldyki polskiej była kilkutomowa „KORONA POLSKA HERBY I FAMILIE RYCERSKIE”

Ks. Kaspra Niemieckiego, wydana we Lwowie w latach 1728 - 1743.

Heroldia Królestwa Polskiego przejęła 01 września 1836 r. akta Tymczasowego Komitetu do Rozpoznawania Dowodów Szlachectwa i działała do 1867 roku. Cały zespół dokumentów t.j. około 12 tys. J. a., w tym kilkaset ksiąg szlachty - uległ zagładzie w czasie II Wojny Światowej.

Wywieziony w 1895 r. do Petersburga i w 1922 r. został rewindykowany.

Heroldia ogłosiła drukiem w roku 1851 „Spis szlachty Królestwa Polskiego”, zawierający tylko nazwisko i herb.

Po 1836 roku istniały cztery formy zatwierdzenia i uzyskania szlachectwa.

- 1 **Legitymowanie** : W rocznym terminie szlachcic winien dostarczyć dokument (odpis z konstytucji, dyplom, dowód majątkowy, metryka koronna aktu kupna wsi, dekret zjazdowy, akt działów rodzinnych, wyciąg z hipoteki pruskiej, metryki urodzeń ojców i dziadów), na którego podstawie został wpisany do księgi szlachty.

Wpłynęło 14437 podań, z których Heroldia do końca 1840 r. rozpatrzyła 5423 w sposób następujący : 6600 - szlachectwo przyznano

- na podstawie nobilitacji
- posiadanie tytułów honorowych
- dowodu sprawowania godności
- dowodu odznaczenia orderami
- dowodu posiadania dóbr ziemskich
- dowodu posiadania rangi oficerskiej
- posiadanie dawnych urzędów ziemskich

1131 - szlachectwa odmówiono.

6706 - pozostawiono z wymogiem uzupełnienia dowodów.

Ogółem liczba osób uznanych za szlachtę wyniosła 6600 z 60 tys. rodzin liczonych na 300 tys. osób.

- 3 **Pozbawienie** : - przyjęcie nieszlachecka do herbu (po 1633 r.)
  - oddanie się szynkarstwu lub kramarstwu (do 1755 r.)
  - skazanie na banicję przez sąd wojskowy za przestępstwo polityczne.
  - skazanie przez sąd wojskowy za dezercję i czyn kryminalny skutkujący utratą praw i czci.
  - skazanie przez sąd kryminalny za przestępstwo kryminalne i orzeczenie ciężkiego więzienia (kodeks karny austriacki z 1808 r.)
  - orzeczenie kary śmierci (kodeks karny austriacki z 1808 r.)
    - / w dwóch ostatnich przypadkach potomkowie skazanego szlachectwa nie tracili /.

- 3 **Nabycie rangi** : - wpis do ksiąg szlacheckich każdego mieszkańca Królestwa, który w służbie w wojsku carskim awansował do stopnia oficerskiego lub w służbie cywilnej otrzymał urząd zaliczony do VI klasy, na podstawie klasyfikacji z 23 maja 1836 r.

- 4 **Nobilitacja** : - nadanie szlachectwa w drodze łaski za zasługi.
Podania składali : A / kapitałiści, urzędnicy rządów gubernialnych, urzędu municypalnego warszawskiego, komisarze policji, ekspozytorzy poczty, burmistrzowie miasteczek.

B / inteligencja (lekarze i nauczyciele).

Ogółem w latach 1832 - 1863 Heroldia wystawiła 180 - 300 dyplomatów herbowych darowane z łaski cesarza.

- 5 **Indygenat** : - przyznanie wojskowemu cudzoziemcowi szlachectwa polskiego. Do 1641 r. prawo to posiadał król, potem senat z prawem wstecznym do 1607 r.
W Prusach Królewskich istniał odrębny indygenat o zasięgu regionalnym który

Zastrzegal godności i urzędy lokalne wyłącznie dla miejscowej szlachty.

Według informacji rządowych z roku 1856 liczba szlachty w Królestwie zmalała z 302 tys. w roku 1827 do 52 tys. z czego 17 tys. wylegitymowanych.

Konstytucja marcowa z 1921 r. zniosła stan szlachecki. Jej 96 artykuł głosił, że odrodzone państwo polskie nie uznaje żadnych herbów, tytułów i przywilejów dziedzicznych.

Konstytucja kwietniowa z 1935 r. artykułem 81 w paragrafie 2 zniosła postanowienie art. 96 poprzedniej konstytucji, dając prawo używania posiadanych tytułów w dokumentach osobistych.

Szacuje się więc, że w III Rzeczypospolitej żyje około 3 milionów potomków szlacheckich, mających prawo do herbu dziedzicznego.

Zmarły gdzieś koło 1356 roku profesor prawa Bartolus de Saxoferrato w „Tractatus de insignis et armis” pisze, że tak jak nazwiska zostały wymyślone dla odróżnienia ludzi, tak i herby do tego samego celu wymyślane można przybierać i umieszczać na swojej tarczy, byleby nie na tarczy kogoś innego. W Niemczech każdy może sam przyjąć sobie herb i zarejestrować go np. w Der Herold w Berlinie. W Anglii każdy może w College of Arms uzyskać nadanie prawnie chronionego herbu.

W Holandii każdy może przyjąć sobie herb nie ewidencjonowany w rejestrze. W Hiszpanii każdy może zarejestrować herb w Cronistas de Armas i publicznie go używać. Podobnie we Francji czy Szwajcarii.

Oczywiście kształt ustalany jest z heroldią, by był zgodny z kanonami heraldyki.

W III Rzeczypospolitej nie ma prawnych uregulowań i obecna praktyka heraldyczna pozwala na samodzielne przyjmowanie i używanie wszelkich herbów . . . z **wyjątkiem** rodzinnych.

RADA SIÓDMA

„ kto czyta, nie błądzi ”

Elementarz genealoga amatora powstał z myślą o tych wszystkich ciekawych historii swego rodu, którzy RACZKUJĄ. Tekst ten jest narzędziem pierwszego kontaktu. Chciałbym, by był i przystępny i dostępny.

Teraz musisz już sięgnąć po podręczniki do których dostęp jest ograniczony.

Wiadomości gimnazjalne znajdziesz w następujących publikacjach. Podzieliłem je na 3 grupy na zasadzie „ od ogółu do szczegółu ”.

Do **pierwszej grupy** należą w kolejności :

Józef Szymański, Nauki pomocnicze historii, Warszawa 1983.

(Interesujące Ciebie działy dotyczą: dziejów kalendarza i sposobu zapisywania dat, geografii historycznej, archiwistyki, sposobu zapisu dat, heraldyki).

Stanisław Płaza, Warsztat naukowy historyka wsi Polski feudalnej,

Pr. zbiorowa pod red. Ireneusza Ichnatowicza, Społeczeństwo polskie od X do XX w ., Warszawa 1988.

Do **drugiej grupy** zaliczyłem :

Pr. zbiorowa pod red. Bolesława Chlebowskiego, Słownik geograficzny Królestwa Polskiego i innych krajów słowiańskich, Lwów 1880 - 1902.

Tadeusz Bystrzycki, Skorowidz miejscowości Rzeczypospolitej Polskiej, Przemyśl 1933 - 1934.

Lidia Mullerowa, Sieć parafialna w Polsce, Lublin 1972.

Do **trzeciej grupy** należeć muszą :

Pr. zbiorowa pod red. Bronisława Włodarczyka, Chronologia Polska, Warszawa 1957.

Stanisław Arnold, Geografia historyczna Polski, Warszawa 1957.

Edward Maliszewski, Bibliografia pamiętników polskich i Polski dotyczących, Warszawa 1928.

Jan Stanisław Bystro, Nazwiska polskie, Lwów 1936.

LEKCJA OSTATNIA KTÓRA WINNA BYĆ PIERWSZĄ - kto surfuje, coś znajduje.

Internet dla genealoga amatora jest ogromnie cenny. Wiadomości przesyłane są na duże odległości i trafiają do miejsca przeznaczenia niezmiennie. W ogromnym uproszczeniu polega to na podzieleniu (tekstu, obrazu, dźwięku) na pakiety przesyłane niezależnie od innych. Docierają dlatego, że dołączona jest do nich informacja skąd pochodzą, dla kogo są przeznaczone i jakiego rodzaju dane przenoszą. Informacje te mają postać 32 bitowej liczby podzielonej na 8 bitów oddzielonej kropkami

Np.: 212.244.131.2 Ponieważ jest to niewygodne wprowadzono adres symboliczny, zwany adresem domenowym. Rozpoczyna się symbolem „www” oddzielonym kropką od właściwego adresu. Dalej jest nazwa instytucji czy osoby prywatnej a później po kropce symbol określający strefę do której należy komputer : **com** - (commercial) - firmy komercyjne

edu - (aducational) - instytucje naukowe i edukacyjne

gov - (governmental) - instytucje rządowe

int - (international) - organizacje międzynarodowe

mil - (military) - organizacje wojskowe

org - (organizations) - stowarzyszenia I fundacje niedochodowe

net - (network) - przedsiębiorstwa parające się administracją I obsługą sieci

Ostatnią część adresu jest symbol nazwy kraju, zupełnie jak na tablicy rejestracyjnej samochodu.

Pojawiający się ukośnik „ / ” a po nim następne ciągi liter - to odwołanie do konkretnego dokumentu.

Serwer - to komputer dostarczający usług innym komputerom. Przykładem serwera jest komputer na którym można założyć konto e-mail i swoją stronę internetową.

Serwis - to rozbudowane informacyjnie strony internetowe połączone ze sobą odnośnikami, ale znajdujące się w obrębie jednego adresu (domeny). Np :

<http://genealogiapolska.com/>

<http://genealog.home.pl/>

<http://www.rodowód.pl/>

<http://www.heraldyka.monarchia.pl/polska/html>

<http://www.polishroots.org/>

Portal - to medium pełniące rolę wrót do Internetu. Posiada rozbudowane wyszukiwarki zasobów. Można tam codziennie znaleźć aktualności tematyczne. Np :

<http://www.searchenginecolossus.com/>

<http://www.biography.com/>

<http://www.usc.com.pl/>

<http://www-personal.engin.wmich.edu/~zbniew/constitutions/index.html/>

Wyszukiwarka - to strona w sieci która pomaga wyszukiwać inne strony, adresy i katalogi. Np :

<http://www.szukacz.pl/>

<http://www.szukaj.interia.pl/>

<http://www.ktogdzie.com/>

Katalog - to baza danych opisanych adresów podzielonych tematycznie na kategorie. Zawartość stron weryfikowana jest przez ludzi, dzięki czemu brak tam stron przypadkowych. Np :

<http://www.genealog.home.pl/jurzak/>

<http://www.republika.pl/orion71/>

<http://www.genealogia.toplista.pl/?we=matyaszewskikod=402270/>

Poczta elektroniczna jest narzędziem umożliwiającym porozumiewanie się z większą grupą korespondentów :

Grupa dyskusyjna to wydzielona tematycznie część Usenet-u (globalnej internetowej gazety), gdzie każdy internauta może zostać redaktorem. To miejsce w którym wymienia się informacjami na określone tematy. Nazwa grupy jest wieloczłonowa i przypomina nazwy domenowe.

I tak **pl.rec.ogłoszenia** . Najpierw jest nazwa kraju. Drugi człon oznacza rozrywkę a trzeci konkretną tematykę Np. :

Forum poszukiwawcze - http://forum.wp.pl/cgi-biu/poszukiwana_poszukiwany.cgi/

Forum dyskusyjne - <http://groups.google.com/groups?hl=pl&l=&ie=UTF>

- <http://www.genealogiapolska.com/forum/>

Forum ogłoszeniowe - <http://www.genealogiapolska.com/index/>

Tablica ogłoszeń - <http://www.polandbuisiness.com.pl/friends/friendsmain.asp/>

Aby użyć programu pocztowego do korzystania z grup usenetowych, należy go odpowiednio skonfigurować. Z programu **Outlook Express** i menu **Narzędzia** wybrać trzeba polecenie **Konta**.

W tym okienku po naciśnięciu **Dodaj**, wybrać należy opcję **Grupy dyskusyjne**. Załogować się można wpisując imię i nazwisko, bądź pseudonim, oraz swój e-mail. Kolejny krok, to wpisanie nazwy wybranych serwerów .Np : news.oeiizk.waw.pl ; news.nask.pl ; news.onet.pl .

Opcja w dole okna pozostaje niezaznaczona. Po przeprowadzeniu konfiguracji konta i zakończeniu pobierania danych, pojawi się okienko dialogowe z alfabetyczną listą grup dyskusyjnych.

Dokonanie subskrypcji polega na dodaniu nazwy danej grupy do foldera w czytniku news.

Pozostaje jeszcze synchronizacja konta, czyli pobranie artykułów z poszczególnych grup dyskusyjnych. Elementy okna Outlook Express w dziale Grupy dyskusyjne to : **lista folderów, nagłówki, podgląd artykułów i kontakty**.

W każdej grupie dyskusyjnej poszczególne komunikaty tworzą **wątki** - zwykle jest to jakiś artykuł i odpowiedzi na niego. Udział w dyskusji polega na wybraniu odpowiadającej formie kontaktu : **odpowiedz nadawcy, odpowiedz wszystkim i odpowiedz grupie**.

Lista dyskusyjna to system informacyjny, służący do wymiany poglądów poprzez pocztę elektroniczną Np. :

<http://www.eGroups.com/list/genpol/>

<http://www.infoukes.com/lists/> - dotyczy genealogii ukraińskiej

<http://www.lithuaniangenealogy.org/> - dotyczy genealogii litewskiej

<http://www.genforum.com/belarus/> - dotyczy genealogii białoruskiej

Po zapisaniu się, automatycznie na dany adres docierają informacje od danej grupy dyskusyjnej, oraz wysyła się swoje informacje.

Zapisanie się polega na wysłaniu na adres : listserv@plenar.edu.pl/ jednego słowa o treści „ **help** ”.

Adres listy przypomina zwykły adres e-mail, przy czym przed znakiem „ @ ” znajduje się nazwa listy, a za znakiem nazwa serwera np. białoruskiego: listproc@solar.rtd.utk.edu o treści **SUBSCRIBE BELARUS** imię nazwisko.

Bardzo ważną umiejętnością jest ocena i weryfikacja tej informacji. Genealog amator zawsze zajmował się gromadzeniem, archiwizowaniem i udostępnianiem informacji. Opierać się więc musi na dwóch głównych kryteriach oceny : treści i formy.

Merytoryczna strona dokumentu musi być potwierdzona przez inne źródło.

Ale forma przekazu wymaga indywidualnego podejścia.

Wiarygodność i kompletność informacji. Przeglądając zawartość witryny zastanowić się trzeba, jakie właściwie zadania ona spełnia i jaki jest jej zakres tematyczny. Czy powołuje się na źródło danej informacji. Ważna jest także edycja i poprawność gramatyczna. Nie można przecież ocenić wysoko witryny, która posiada ewidentne błędy ortograficzne i gramatyczne.

Autor. Na stronie WWW powinny być dostępne dane autora strony i webmastera. Zwrócić trzeba uwagę na właściciela witryny, czy jest to instytucja naukowa, firma, organizacja, czy też strona domowa.

Czy autor jest uprawniony do posiadania tych danych, czy jest osobą znaczącą w środowisku.
Może autor posiadać wiedzę merytoryczną lecz nie posiada umiejętności jej komputerowej adaptacji.
Posiada natomiast rekomendacje innych autorów.

Data publikacji i aktualizacji strony. Informacje mogą być przestarzałe, choć niekoniecznie. Analizować należy, czy są uzupełniane o nowe dane - czy autor robi już zupełnie co innego Np :

<http://www.free.of.pl/m/monoamiga/herold/> t.j. były Polski i Polonijny Ośrodek Badań Gen. I Herold. Na <http://www.geocities.com/jwawrzak/> czyli Biuro Koronne genealogiczno heraldyczne „ Graf ”.

Licznik odwiedzin lub statystyka. Zaznajomieni z tematyką i aktualizacjami strony internauci często odwiedzają oraz powracają do stron którym zaufali. Statystyka pozwoli sprawdzić, z jakich adresów wchodzi odwiedzający stronę.

Adres. Używa się go w dwóch przypadkach : 1. Skrzynka poczty elektronicznej np. dlawich@wp.pl
2. serwer (domena) które zawiera stronę WWW np :

Pod adresem <http://www.herby.com.pl/herby/> dowiesz się ile osób o twoim nazwisku żyło w Polsce w 1990 r. Internet umożliwia we wczesnej pracy nad swoim wywodem przodków rezygnację z czasochłonnego przeglądania dokumentacji w archiwach. archiwach sieci znajdziesz aktualne książki telefoniczne Polski : <http://www.ditel.com.pl/> , Ameryki : <http://www.switchboard.com/> i całego świata <http://pkt.pl/indexk.php/> .

Jeżeli znasz języki obce, zadzwoń i wstępna rozmowa umożliwi uzyskanie adresu i wysłanie „ Panelu rodziny ”.

W wyszukiwarkach <http://www.rat.de/kuijsten/navigator/> wystarczy wpisać swoje nazwisko i kolejno starać się nawiązać kontakt z wykazanymi osobami. W sieci odnaleźć można Polskie książki adresowe z początku wieku

<http://www.jewishgen.org/jri-pl/bizdir/start.htm/> i tam szukać swoich przodków. Internet pozwala poznać odpłatnie tak szczegółowe dane, jak listę pasażerów określonego statku wypływającego z takiego a takiego portu w takim a takim czasie do innego portu w Ameryce, Brazylii, czy Kanady. Można odnaleźć dane z płyt nagrobnych cmentarzy w U.S.A. czy Australii :

<http://www.interment.net./Default.htm/> Amerykanie prezentują spisy powszechne ludności z przełomu wieku

<http://www.heritagest.com/ProdFind2/census.htm/> , dane na temat kart Social Security i cały indeks zgonów od XVIII wieku. W wirtualnych witrynach „ Mormonów ” można przeglądać polskie sprawy sądowe, polskie metryki urodzeń, ślubów i zgonów od XVIII wieku. Żydowskie witryny dysponują polskimi książkami adresowymi z początku wieku. Ale tych samych informacji nie uświadczą się z polskiego źródła, nad czym ogromnie boleję i wstyd mi nie wiem dlaczego. Witryny polskich towarzystw genealogicznych służą tylko informacjom o sobie. Nie odnajdzie się szczegółowych zasobów polskich archiwów państwowych a tym bardziej diecezjalnych. Mało jest też prywatnych stron, wszak brak oprogramowania i dostępu do fachowej literatury. Brak programu bibliotecznego, który pozwoliłby tworzyć bibliografie i przypisy zgodnie z przyjętymi w świecie standardami.

Stworzenie strony WWW.

- ? Pierwszym krokiem jest utworzenie katalogu, w którym będą gromadzone elementy witryny - strony i grafika. Umieszczony na Pulpicie ma nazwę WWW i utworzyć w nim trzeba podkatalogi „ obrazki ”; „ grafika ”; „ muzyka ”.
- ? Kolejny krok, to zgromadzenie za pomocą wyszukiwarki Google odpowiednich obrazów i zapisanie ich w podfolderze „ obrazki ”. Na wybranym obrazie kliknięcie prawym przyciskiem myszy powoduje wyświetlenie opcji **Zapisz obraz jako**. Nadając nazwę nie używa się polskich znaków diakrytycznych, spacji i dużych liter.
- ? Po uruchomieniu edytora strony programu **FrontPage Express** należy zakodować stronę w standardzie ISO-8859-2 poprzez : Plik ~Właściwości strony ~Ogólne ~Tytuł.
W tym przypadku wpisać można „ Strona rodu Dławichowskich ”. Na dole okna znajduje się blok Kodowanie HTML z którego wybrać trzeba „ Środkowoeuropejski (ISO 8859-2) ”, Należy też dodać kilka informacji (META) identyfikujących Tę stronę wśród innych w sieci. W zakładce „ Tło ” wybrać należy kolor tła strony, czcionki oraz hiperłączy. W bloku „ Zmienne ” Użytkownika kliknąć trzeba Dodaj i w okienku dialogowym Meta w polu Nazwa wpisać **Autor**, A w polu Wartość - swoje **imię i nazwisko lub nazwę. OK**.
Ponownie Dodaj i w nazwie należy wpisać wyraz **keywords** a w Wartość **wyrazy kluczowe**.
W tym przypadku **genealogia, rod, familia, przodek, korzenie, drzewo**, itd. do 1000 znaków.
META to opis strony. W polu Nazwa słowo **Description**. W polu Wartość krótki opis witryny :
„ Strona rodu Dławichowski. Zawiera Drzewo genealogiczne rodu, informacje o znanych przodkach, miejscach, urzędach jakie piastowali. Prezentuje zdjęcia i dokumenty. ”
Najwyżej 25 wyrazów.
- ? By zapisać stronę z menu **Plik** wybrać należy **Zapisz jako** - jako plik. Dalej wybrać trzeba katalog www jako miejsce zapisu i podać nazwę strony - **index.html** .
- ? By stworzyć stronę główną polegającą na wprowadzeniu tekstu, tabel, grafiki, hiperłączy należy rozrysować jej schemat i rozmieścić elementy składowe.

I Strona główna	I		I
I Historia rodziny	I	STRONA RODU DŁAWICHOWSKI	I
I Drzewo genealogiczne	I		I
I Zdjęcia	I		I
I Dokumenty	I	/element graficzny/	I
I Postaci	I		I
I Kontakt	I		I

Z menu wybrać trzeba **Tabela / Wstaw tabelę**. Ilość kolumn (2), wierszy (1), (wyśrodkowana)

Rozmiar obramowania (0), szerokość tabeli (750 pikseli). **OK**.

Naprowadzony kursor myszki na lewą komórkę prawym klawiszem należy rozwinąć menu i wybrać

opcję **Własności komórki** : - wyrównanie w poziomie - do lewej ; w pionie - do góry ;
- szerokość kom.- 150 pikseli ; kolor tła - wybrany z niestandardowych
Naprowadzonym kursorem myszki na prawą komórkę prawym klawiszem należy wybrać :
- wyrównanie w poziomie - wyśrodkowanie ; w pionie - do góry ;
- szerokość - 600 pikseli ; kolor tła - wybrany z niestandardowych .

Do tak sformatowanych komórek można wprowadzać zawartość, czyli tekst, grafikę i muzykę.

? Tworzenie podstron : Historia rodziny, drzewo genealogiczne, Zdjęcia, Dokumenty, Postaci polega na wybraniu z menu **Plik / Nowy** i zaznaczeniu opcji **Strona**.

Pojawi się pusty dokument, z którym postąpić należy identycznie, jak ze stroną główną z tym że zapisać ją należy pod nazwą **historia.html**. Zawartość umieszczona będzie w wyśrodkowanej tabeli z przezroczystymi ramkami o szerokości 750 pikseli, w dwóch wierszach i jednej kolumnie. W górnym wierszu umieścić trzeba menu, w dolnym zaś treść strony. Z menu **Tabela / Wstaw tabelę** zaznaczyć trzeba odpowiednie wartości, właściwości tabeli i kolor tła.

Do pierwszego wiersza tak przygotowanej tabeli wprowadzony jest tekst będący menu wraz z wstawionymi, niezbędnymi hiperłączami. Poniżej linia **Wstaw / Obraz**, do której wybrany będzie odpowiedni plik graficzny z katalogu Obrazki.

Ponieważ w **drugim wierszu tabeli** ma być historia rodziny i kilka ilustracji posłużyć się trzeba tabelą wstawioną w tę właśnie komórkę. Z menu wybraną **Tabela / Wstaw tabelę**

Podzielić można na 3 kolumny, 3 wiersze oraz szerokość 740 pikseli.

W poszczególnych komórkach sformatować trzeba wprowadzany tekst i grafikę.

Analogicznie z następnymi podstronami.

? Odmiennym typem odsyłaczy jest **hiperłącze do poczty elektronicznej**. Aby je utworzyć zaznaczyć trzeba z menu **Wstaw / Hiperłącze** wyraz **Kontakty**. W okienku URL wpisać należy swój adres i wybrać typ hiperłącza **Mailto**.

Pojawienie się nowej strony www na genealogicznym serwerze zostanie natychmiast zauważona przez zainteresowanych. Otwiera to ogromne możliwości uzyskania informacji od członków jednej, wielkiej rodziny zapaleńców - genealogów amatorów.

Powodzenia !!!

Tymczasem, dzięki nie polskim serwerom można w swoim domu sprawdzić, czy prapradziadek wyemigrował przed laty gdzieś w świat i jak tam potoczyły się jego losy. Za pośrednictwem list dyskusyjnych, dzięki pomocy innych internatów - można odnaleźć jego potomków.

W sieci co krok natkniesz się na polskie towarzystwo genealogiczne działające poza granicami kraju. Ogromna liczba ludzi szuka przez Internet swoich korzeni. Jestem przekonany, że niedługo ruszą polskie serwisy genealogiczne. Wróżę internetowej genealogii wielką przyszłość.

Paradoksalnie, właśnie potomni będą mieli większe szanse dotarcia do odpowiedniego dokumentu, niż współcześni.

RADA ÓSMA

Uzurpacja - uważaj, bo ... ,, wyjdiesz na durnia ".

Wertując w literaturze genealogicznej i heraldycznej odkrywasz zbieżność swojego nazwiska z tam wymienionym. Zastanawiasz się : jestem szlachcicem, czy też nie.

Potrzebny jest tutaj wywód szlachectwa polegający na dowiedzeniu, iż ojciec, dziadek, pradziadek Twojego ostatniego przodka , którego posiadasz metrykę urodzenia, zaślubin czy zgonu - jest synem któregoś z wymienionych w tej literaturze protoplasty.

Próbując wywieść swoje szlachectwo musisz koniecznie określić jego źródło co do miejsca szlachectwa przodka. Na tej podstawie stwierdzisz, czy w Twoim przypadku ma to miejsce.

A zasady przynależności do szlachty były proste :

Aby odziedziczyć szlachectwo protoplasty winni być szlachcicami (Konstytucja z 1505 r.) oraz właścicielami ziemskimi od 150 lat, lub dowieść że byli zdolni do posiadania włości.

Jeżeli szlachectwo pochodzi z XVI wieku, stosuj takie zasady jakie obowiązywały w momencie jego uzyskania tzn. jeżeli nobilitacja nastąpiła w Galicji - stosuj zasady obowiązujące w zaborze austriackim. Jeżeli w Prusach - pruskie itd.

O szlachectwie w sposób bezsporny świadczą dowody :

bezsporne - dokument nobilitacji.

- dokument indygenatu.

- wpis do Ksiąg Heroldii Królestwa Polskiego.

wystarczające - wpis do Ksiąg poszczególnych Guberni (w tym Galicji i Lodomerii).

- poświadczenie szlachectwa przez magnata wraz z innym dowodem pośrednim.

- wpis w aktach sądowych z procesu o naganę szlachectwa.

pośrednie

- dokument stwierdzający fakt posiadania ziemi przed 1791 rokiem.

- dokument stwierdzający sprawowanie urzędu ziemskiego.

- występowanie w spisach pospolitego ruszenia.

- wpis w rejestrach (podatkowych, poglównych, podymnych) z tytułem : Pan, nobilis, generosi, honorabiles, vir excellens, egregius.

- wpis w księgach metrykalnych z tytułem : szlachetny, urodzony, Jgmość, szlachcic, szlachcic niewylegitymowany, szlachcic legitymowany, posesor zastawny, dziedzic, gospodarz „na własnej części ziemi", świetnie urodzony - oraz jak wyżej.

Próbując wywieść swoje szlachectwo musisz określić miejsce i czas uzyskania szlachectwa przez przodka pamiętając o :

- sprawdzeniu, czy wobec przodków zastosowano ograniczenie dziedziczenia zawarte w Konstytucji szlachectwie 1505 roku.

- szlachectwie osobistym, które nie podlegało dziedziczeniu.

- skartabellacie, prawie do stanu przysługujące w trzecim pokoleniu od chwili nobilitacji.

- dowiedzeniu opłaceniu taksy za nadanie tytułu, przez przodka.
(zabór austriacki - dekret z 1793 r.)
- sprawdzeniu, czy przodkowie nie zostali pozbawieni szlachectwa.

ale tym się nie przejmuj, bo to już koniec .

chyba że chcesz wiedzieć jeszcze więcej :

Polecam wspaniały portal genealogiczny Artura Ornatowskiego :

<http://www.ornatowski.com/>

SPIS TREŚCI :

- ZAMIAST WSTĘPU - czyli : „HEJ-HO, HEJ-HO DO PRACY BY SIĘ SZŁO ”
- RADA PIERWSZA - Najważniejsze to ... zacząć !!!
- LEKCJA ZAPOZNAWCZA - czyli : NAUKA RYSOWANIA, PISANIA I POJĘĆ
- A) Podstawowe skróty i symbole
  - B) Podstawowa wiedza
- RADA DRUGA - „ Jak sobie pościelisz, tak się wyśpisz ”
- LEKCJA I - KTÓRA WINNA BYĆ OSTATNIĄ
- RADA TRZECIA - „ Krótkimi skokami naprzód ”
- LEKCJA II - USTALANIE FAKTÓW GENEALOGICZNYCH - czyli : - antroponomastyka
- chronologia
  - filiacja
  - przynależność
  - stan
  - wyznanie
- RADA CZWARTA - „ Pierwsze koty za płoty ” - RODOWÓD
- WYWÓD PRZODKÓW
  - DRZEWO GENEALOGICZNE
- LEKCJA III - „ HABEND SUA FATA LIBELLI ” - czyli : „ Także księgi mają swoje losy ”
- RADA PIĄTA - Czego szukać i ... „ nie dać się wpuścić w maliny ”
- LEKCJA IV - ŹRÓDŁA - czyli : Gdzie tryskają dane
- RADA SZÓSTA - Gdzie znaleźć , jak dotrzeć i ... „ nie dostać kręćka ”
- LEKCJA V - BŁĘKITNA KREW - czyli : System godności szlacheckiej
- RADA SIÓDMA - „ Kto czyta, nie błądzi ”
- LEKCJA OSTATNIA - KTÓRA WINNA BYĆ PIERWSZĄ - czyli : Kto szurfuje, coś znajduje
- RADA ÓSMA - Uzurpacja - uważaj by nie wyjść „ na durnia ”

a także potwierdzenia jego zgonu. Jednocześnie z moich ustaleń wynika że .....
Z poważaniem : .....

I. Do Biura parafialnego:

Dane personalne ..... miejscowość, data
adres / telefon / e-mail.

Wielebny Księżu Proboszczu
parafii rzymskokatolickiej w .....

Uprzejmie proszę o wystawienie metryki chrztu dla
prababki mojej : ..... z domu : ..... ur. (nie wiem) w tutejszej parafii.
Z chrześcijańskim pozdrowieniem : .....

VII. Do Zarządu cmentarza komunalnego:

Dane personalne ..... miejscowość, data
adres; telefon; e-mail

Zarząd Cmentarza Komunalnego Łódź Doły

Zaniepokojony możliwością likwidacji grobu prababki mojej .....
z domu ..... w związku z brakiem opłaty, proszę uprzejmie o ustalenie, czy wymieniona osoba jest tu
pochowana. Jeżeli tak, proszę o podanie kwatery i numeru nagrobka w celu uregulowania zaległości.
Z wyrazami szacunku : .....

ZGŁOSZENIE UŻYTKOWNIKA ZASOBU ARCHIWALNEGO
Archiwum Państwowego w .....

<p>Podanie informacji o zawodzie i tytułach naukowych lub zawodowych - służących analizie potrzeb użytkowników zasobu archiwalnego - jest fakultatywne, a ich ewentualne pominięcie nie powoduje ograniczenia uprawnień do korzystania z archiwaliów (pola formularza wyróżnione szarym tłem). Również przedmiot (temat) pracy podaje się dobrowolnie, z wyjątkiem przypadków, gdy informacja ta jest prawnie wymagana. Pozostałe informacje zbierane są do celów wskazanych w art. 23 ust. 1 pkt 2 i 4 Ustawy</p> <p>z dnia 29 sierpnia 1997 roku o ochronie danych osobowych i po ustaniu przydatności dla zarządzania udostępnianiem archiwaliów nie będą przetwarzane w zbiorach danych. Informacje o mocodawcy użytkownika archiwaliów lub osobie go rekomendującej należy podawać, jeżeli użytkownik nie występuje we własnym imieniu albo powołuje się - z własnej woli bądź na wyraźne żądanie archiwum państwowego - na osobę trzecią. W odniesieniu do archiwaliów o dostępności prawnie ograniczonej - ze względu na dane osobowe lub tytuły własności - wymagane jest udowodnienie uprawnień do zapoznania się z ich treścią albo przedłożenie formalnego pełnomocnictwa osoby uprawnionej.</p>	
DANE UŻYTKOWNIKA	
imię i nazwisko	
stałe miejsce zamieszkania	
adres do korespondencji w Polsce w okresie korzystania z archiwaliów <i>(podać, jeśli inny niż stałe miejsce zamieszkania)</i>	
obywatelstwo	
rodzaj i numer dokumentu tożsamości	
zawód	
tytuł naukowy lub zawodowy	
<p>Dane osoby (nazwa i adres instytucji lub imię, nazwisko i adres/miejsce pracy), na której zlecenie działa użytkownik lub która udziela mu rekomendacji do prowadzenia prac archiwalnych</p> <p style="text-align: right;"> ☐ zlecenie ☐ rekomendacja ☐ pełnomocnictwo <i>pe</i> </p>	
INFORMACJE O POSZUKIWANIACH ARCHIWALNYCH	
temat pracy (zakres przedmiotowy badań)	
charakter zamierzonych badań archiwalnych	
zakres chronologiczny badań	
nazwy zespołów (zbiorów) objętych zgłoszeniem	
<p>W wypadku opublikowania przeze mnie drukiem opracowania źródłowego opartego w całości lub w przeważającej części na dokumentach wskazanych w tym zgłoszeniu, zobowiązuję się przekazać jeden egzemplarz publikacji nieodpłatnie na rzecz Archiwum Państwowego. Jest mi znany regulamin udostępniania materiałów archiwalnych w Archiwum Państwowym.</p>	
data zgłoszenia	podpis

Na odwrocie - dodatkowe oświadczenia użytkownika, jeśli są prawnie wymagane ze względu na treść archiwaliów

OŚWIADCZENIE

Ja, niżej podpisany, oświadczam, że prowadzę do celów prywatnych badania genealogiczne dotyczące członków własnej rodziny. W stosunku do osób, których danych poszukuję, pozostaję w następującym stosunku pokrewieństwa:

data

podpis

OŚWIADCZENIE

Ja, niżej podpisany, oświadczam, że informacje o osobach zawarte w udostępnionych mi materiałach archiwalnych wykorzystam zgodnie z celem wskazanym w drugostronnym zgłoszeniu, w sposób nie naruszający prawnej ochrony dóbr osobistych lub danych osobowych.

W szczególności zobowiązuję się, że:

- wyniki moich badań będą opracowane - w odniesieniu do wymienionych informacji - w formie sumarycznej, bez ujawniania danych jednostkowych.
- nie będę publikował danych jednostkowych o osobach, uzyskanych w wyniku badań archiwalnych prowadzonych w zakresie drugostronnego zgłoszenia.
- dane jednostkowe wykorzystam za zgodą osób, których one dotyczą.

należy zaznaczyć odpowiednie pola

data

podpis

-> nazwy zespołów (zbiorów) archiwalnych objętych zgłoszeniem

Warszawa, dnia ..... NIP .....

/ Zamówienie proszę wypełnić drukowanymi literami./

/ Czas realizacji zamówienia - do 1 miesiąca./

ZAMÓWIENIE REPROGRAFICZNE

ZAMAWIAJĄCY .....

/ nazwisko, imię, stopień naukowy /

ADRES : .....

Za reprografii nietypowe lub o dużej skali trudności (np. fot. pieczęci, tłoków, map, materiałów trudno czytelnym) cena może być podwyższona do 300 % .

Za wykonanie usługi w czasie 2/3 krótszym od wynikającego z terminowego wykonania zlecenia cenę podwyższa się o 200 %.

Zniżki dotyczą **10 foto. lub 100 str. kserokopii lub 100 kl. mhf.** w ciągu roku kalendarzowego.

9 Zniżka dotyczy jedynie osób mających stałe miejsce zamieszkania w Polsce.

KSEROKOPIE

MIKROFILM

CZARNO - BIAŁE

KOLOR

FORMAT A-4	FORMAT A-3	FORMAT A-4	FORMAT A-3	CENA 1 kl.	ILOŚĆ klisz
cena podst: 2 zł.	4 zł.	10 zł.	20 zł.	2,5 zł.	

ODBITKI (bez prawa publikacji)

DIAPOZYTYW

CZARNO-BIAŁE

I KOLOROWE I KOLOR

I zniżki I I (6 x 6)

		archiwiści, studenci	pracownicy naukowi		
Format :	cena podstawowa w złotych	cena w złotych	cena w złotych	cena w złotych	cena w złotych
9 x 14	11,-	2,20	4,40	22,-	160,-
13 x 18	14,-	2,80	5,60	28,-	-
18 x 24	17,-	3,40	6,80	34,-	-
24 x 30	22,-	4,40	8,80	44,-	-

Nasze konto : PBK III Oddział w Warszawie Nr 11101024 - 807931 - 3000 - 1 - 81

Sposób odbioru (*właściwy podkreślić*) : OSOBIŚCIE POCZTĄ
(zryczałtowany koszt przesyłki od 4 i więcej złotych doliczany jest do rachunku)

Przyjmujący zamówienie : .....

Podpis zamawiającego : .....

NAZWA ZESPOŁU SYGNATURA STRONA LICZBA STRON
 (Gdy numerowane są karty a nie strony podać, czy wykonać rektó czy verso, czy całą kartę)

1. ....
 2. ....
 3. ....
 4. ....
 5. ....

STAROPOLSKIE MIARY I WAGI

MIARY DŁUGOŚCI

Staropolskie (1764)	Królestwo Polskie (1819) NOWOPOLSKIE	Galicyskie	PRUSKIE	ROSYJSKIE
1 ziarno (0,28 cm)	1 linia (2 mm)		1 linia (2,17 mm)	1 cal (2,54 cm)
1 cal (2,44 cm)	1 ćwierć (14,4 cm)	1 cal (2,48 cm)	1 cal (2,61 cm)	1 werszek (4,44 cm)
1 ćwierć (14,65 cm)	1 stopa (28,8 cm)	1 stopa (29,77 cm)	1 stopa pruska (31,38 cm)	1 stopa (30,48 cm)
1 stopa (29,3 cm)	1 sążen (172,8 cm)	1 łokieć (59,55 cm)	1 łokieć berliński (66,69 cm)	1 arszyn (71,12 cm)
1 łokieć (58,6 cm)	1 łokieć (56,6 cm)		1 pręt (3,76 m)	1 sążen (2,13 m)
	1 pręt (432 cm)			1 wiorsta (1066,8 m)
	1 sznur mierniczy (4320 cm)			

STAROPOLSKIE (1764)

MIARY POWIERZCHNI	MIARY OBJĘTOŚCI		MIARY MASY
1 kopanka (0,19 ara)	CIAŁA SYPKIE :	PŁYNY :	1 lut (12,708 g)
1 laska (0,77 ara)			1 grzywna (203,339 g)
1 pręt mierniczy (1,87 ara)	1 kwatka (0,23 l.)	1 kwatka (0,23 l.)	1 funt (406,679 g)
1 zagon (1,93 ara)	1 kwarta (0,97 l.)	1 kwarta (0,94 l.)	1 kamień (13,13 kg)
1 sznur (18,66 ara)	1 garniec (3,77 l.)	1 półgarniec (1,88 l.)	1 centnar (65,68 kg)
1 sznur (19,32 ara)	1 miarka (15,08 l.)	1 garniec (3,77 l.)	1 funt morski (168,178 kg)
1 wiertel (0,35 ha)	1 ćwierćkorzec (30,15 l.)	1 konew (18,84 l.)	
1 mórg (0,58 ha)	1 półkorzec (60,3 l.)	1 półbeczka (135,68 l.)	
1 staje (1,39 ha)	1 korzec (120,31 l.)	1 beczka (271,36 l.)	
1 łan chełmiński - włóka (16,8 ha)	1 łaszt (3.636,31 l.)		
1 łan frankoński (25 ha)			

NOWOPOLSKIE (1819)

MIARY POWIERZCHNI	MIARY OBJĘTOŚCI		MIARY MASY :
-------------------	-----------------	--	--------------

1 pręcik (0,19 m kwadrat.)	CIAŁA SYPKIE	PLYNY :	1 drachma (3,168 g)
1 pręt (0,19 m kwadrat.)	1 kwaterka (0,25 l.)		1 łut (12,672 g)
1 sznur (18,66 ara)	1 kwarta (1 l.)	1 kwarta (1 l.)	1 uncja (25,344 g)
1 morga (0,56 ha)	1 garniec (4 l.)	1 garniec (4 l.)	1 funt (405,504 g)
1 włoka (16,8 ha)	1 ćwierć (32 l.)	1 beczka (100 l.)	1 kamień (10,138 kg)
	1 półkorzec (64 l.)	1 stągiew (200 l.)	1 centnar (40,550 kg)
	1 korzec (128 l.)		
	1 łaszt (3.840 l.)		

GALICYJSKIE

MIARY POWIERZCHNI :	MIARY OBJĘTOŚCI :		MIARY MASY :
1 łokieć wiedeński (0,9 m kwadrat)	CIAŁA SYPKIE	PLYNY :	1 łut wiedeński (1,75 dag)
1 sążeń wiedeński (3,6 m kwadrat)	1 miarka (3,84 l.)	1 zajdel (0,35 l.)	1 funt wiedeński (56,02 dag)
1 miara (19,18 ara)	1 ósemka (7,69 l.)	1 półmiarok (0,75 l.)	1 kamień (11,2 kg)
1 mórg austriacki (0,5755 ha)	1 ćwierć (15,37 l.)	1 miara (1,41 l.)	1 centnar (56,02 kg)
	1 półmierzyca (30,75 l.)	1 wiadro (56,59 l.)	
	1 mierzyca (61,5 l.)	1 Fass (565,89 l.)	
	1 Muth (1.845 l.)		

PRUSKIE

MIARA POWIERZCHNI :	MIARA OBJĘTOŚCI :		MIARY MASY :
1 pręt pruski (Rule 0,14 ara)	1 cal sześcienny (0,0178 l.)	PLYNY :	1 łut (1,46 dag)
1 mórg pruski Morgen(0,2553 ha)	1 kwarta (1,14 l.)		1 funt (0,47 kg)
	1 garniec, mecek (3,43 l.)	1 kwarta berlińska	1 centnar (51,45 kg)
	1 ćwierć berlińska(13,74 l.)	(1,14 l.)	1 łaszt okrętowy (1870,8 kg)
	1 stopa sześć.pruska(30,09l)	1 anker (34,35 l.)	
	1 korzec berliński (54,96 l.)	1 wiadro berlińskie	
	1 beczka (219,85 l.)	(68,7 l.)	
	1 malder (660 l.)	1 om (137 l.)	
	1 winspel (1.319 l.)	1 okseft (206 l.)	
	1 łaszt (3.957 l.)	1 Fuder (824 l.)	

ROSYJSKIE

MIARA POWIERZCHNI :	MIARA OBJĘTOŚCI :		MIARY MASY :
1 sążeń (4,55 m. kwadrat)	1 garniec (3,27 l.)	PLYNY :	1 dola (0,044 g)
1 Czetwiernik (9,1 ara)	1 czetwiernik (26,23 l.)	1 szkalik (0,06 l.)	1 zototnik (42,66 g)
1 półłmina (0,18 ha)	1 pajak (52,47 l.)	1 czarka (0,12 l.)	1 łut (1,28 dag)
1 ośmiennik (0,36 ha)	1 ośmina (104,95 l.)	1 butelka wódki (0,6 l.)	1 funt (0,41 kg)
1 świerc (0,73 ha)	1 ćwierć (209,9 l.)	1 butelka wina (0,78 l.)	1 pud (16,38 kg)
1 dziesięcina skarbowa (1,09 ha)	1 kadź (839,63 l.)	1 sztof (1,23 l.)	1 berkowiec (163,8 kg)
1 dziesięcina większa (1,46 ha)	1 łaszt (3.358 l.)	1 wiadro (12,29 l.)	
		1 anker (36,89 l.)	
		1 beczka (4,92 l.)	

Dziedziczność u człowieka.

Procesy związane z dziedziczeniem przebiegają według dwóch praw Mendla. Poznano liczne właściwości, zachowujące się jak typowe cechy sprzężone z płcią, które przy odpowiednim łączeniu dają charakterystyczny obraz dziedziczenia „na krzyż”. Do takich właściwości należą hemofilia oraz hemeralopia (kurza ślepotą).

Istnieją również cechy przechodzące z ojca na syna. Są to cechy przenoszone przez chromosom, np. skłonność do łysienia. Właściwości te nazywamy holandrycznymi. Pozostałe cechy, których geny znajdują się w chromosomie Y, ulegają wymianie z homologiczną częścią chromosomu X, a więc nie wykazują wyłącznie patroklinicznego sposobu dziedziczenia. Chromosom Y człowieka częściowo jest homologiczny z chromosomem X mając nawet autosomalny charakter i tylko część zawartych w nim genów ma odrębny

„męski” charakter. Dzięki temu różne autosomalne właściwości somatyczne, jak skłonność do częściowej depigmentacji w obrębie rasy ludzi białych z uderzającą cechą pasma białych włosów na głowie. W wypadku występowania łysiny spotykamy nieco większą zawartość hormonów męskich we krwi.

Zbierane od pokoleń dane genealogiczne pozwoliły stwierdzić przekazywanie w sposób dominujący na dalsze pokolenia obwisłej wargi dolnej występującej w rodzinie Habsburgów.

Wrodzone anomalie ludzkie, jak „zającza warga” i niezrośnięte podniebienie robią wrażenie raz cech dominujących a raz recesywnych. Dominującą jest skłonność do przepuklin, nadmiar owłosienia na niektórych partiach ciała, ichtiosis (zrogowaciały naskórek) czy zrośniętej lub nie małżowiny usznej. Podobnie barwa uwłosienia i barwa oczu są cechami zmiennymi w różnym nasileniu. Co do barwy oczu uważa się, iż ciemniejsze odcienie tęczówki dominują nad jaśniejszymi. Do cech strukturalnych należy fałda mongolska górnej powieki oka. Ciekawą właściwością dziedziczną jest różnie odczuwanie smaku goryczy fenylotiokarbamidu (PTC). Po rodzicach odczuwających ten smak 88 % też go odczuwało. Gdy tylko jeden z rodziców, też aż 66 % dzieci reagowało smakowo na substancję. Gdy żadne z rodziców smaku tego nie znało - aż 5 % potomstwa smak ten odczuwało.

Co do ostrości reagowania na różne bodźce, to stwierdzamy najrozmaitsze odchylenia od przeciętnej, np. krótkowzroczność (myopia) i nadwzroczność spowodowaną specyficzną budową anatomiczną samego oka. Astygmatyzm przeważnie dziedziczy się jako właściwość dominującą. Niektóre rodzaje katarakty i jaskra, także istnieją na podkładzie dziedzicznym.

Podobnie też narząd słuchu ulega różnym dziedzicznym zaburzeniom funkcjonalnym; obok kongenitalnej dziedzicznej głuchoty znane są objawy atrofii nerwu usznego oraz otosklerozy jako cechy dziedziczne i dominujące. Ponadto atrofia i ataksja (zaburzenia koordynacji ruchów) występuje wskutek pokoleniowych związków małżeńskich pomiędzy spokrewnionymi osobami mając charakter dominujący. Podobnie dziedziczy się sklerozę, epilepsję, chorobę Parkinsona i Alischaimlera. Wreszcie dziedziczne podłoże ma mikrocefalizm i tzw. idiotyzm amaurotyczny (niemożność reagowania na światło).

Największe jednak znaczenie mają cechy psychiczne i związane z tym różnorodne uzdolnienia, ale i schorzenia np. schizofrenii. Tak powstała eugenika, nauka parająca się tym problemem.

Inną dziedziną badań są uwarunkowania genetyczne pod względem serobiologicznym. Landsteiner wyróżnił trzy grupy krwi określając je literami O, A i B. Następnie Von Decastello i Stuli wykazali istnienie jeszcze jednej grupy krwi określając ją symbolem AB. Częstotliwość występowania tych grup jest różna w różnych krajach i stanowi pewną podstawową właściwość poszczególnych ras i odmian ludzkich. Łączone dają charakterystyczne relacje co umożliwia określenie ojcostwa, czy też jego negowanie :

Zasady dziedziczenia krwi :

$$? \quad \mathbf{O} + \mathbf{O} = \mathbf{O}$$

$$? \quad \mathbf{A} + \mathbf{O} = \mathbf{O} ; \mathbf{A}$$

- ? $A + A = O ; A$
- ? $A + B = O ; A ; B ; AB$
- ? $A + AB = O ; A ; B ; AB$
- ? $AB + O = A ; B$
- ? $AB + B = A ; B ; AB$
- ? $B + O = O ; B ;$
- ? $B + AB = A ; B ; AB$
- ? $B + B = O ; B$

Jak widać istnieją trzy rodzaje alleli odpowiadające poszczególnym grupom krwi. Ilustruje to zestawienie tabelaryczne :

Grupa krwi	Genotyp
O	- ii
A	- / A / A albo / Ai
B	- / B / B albo / Bi
AB	- / A / B

Z zestawienia tego wynika, że genotypy „/A” oraz „/B” dominują w stosunku do genu „i”, przy czym dominacja ta jest całkowita, wskutek czego charakterystyczne właściwości odnośnych grup krwi występują w pełni tak u homozygot, jak i heterozygot. Genotyp odpowiadający grupie O, jako typowo recesywnej, stale przenosi wiernie swoje właściwości; genotyp grupy AB zawsze zachowuje się jako mieszaniec; zaś genotyp grupy A i B może być albo homozygotyczny, albo heterozygotyczny.

Jeżeli więc rodzice mają grupy O, to ich potomek nie może mieć innej grupy, jak zerową. Jeżeli jeden rodzic ma O a drugi AB, to wszystkie ich dzieci muszą mieć krew albo grupy A, albo grupy B. Znając zatem także inne właściwości skojarzonych par można przewidzieć serobiologiczne właściwości ich potomstwa.

Mimo, iż odrębności te nie wiążą się bezpośrednio ze stanem zdrowia czy choroby, to jednak samo zagadnienie wykazuje liczne powiązania z problematyką z zakresu patologii, czego dowodem jest występowanie aglutynogenu „Rh”.

Nie ulega wątpliwości, że uzdolnienia mają wyraźnie dziedziczne podłoże. Zdolności artystyczne, zamiłowania do badań, ponad przeciętność do wyobraźni matematycznej, występują u rodzin z określonych rodów.

Rozpatrzmy to dla przykładu dziedziczenia się zdolności muzycznych w rodzie Jana Sebastiana Bacha. Opracowany przez Mjoena rodowód mimo luk dowodzi potężnej roli dziedziczności w rozwoju intelektualnych właściwości człowieka :

Muzycznie uzdolnionego młynarza Wita Bacha syn Hans był zawodowym muzykiem. Wśród bezpośrednich przodków wielkiego Bacha występują wyłącznie muzycy. Obie żony Jana Sebastiana (Maria i Anna) odznaczały się muzykalnością, a ponadto były spokrewnione : (miały wspólnego pradziadka). Wszystkie dziewiętnaścioro dzieci Jana Sebastiana było wyraźnie muzykalnych. Ojciec jego był jednojajowym bliźniakiem, tak bardzo podobnym do swego brata, że nawet własne żony ich nie odróżniały.

Legenda czcionki : *muzykalny*

bardzo utalentowany

geniusz

WIT BACH (młynarz)

I

I
HANS

I
syn

I
SYN

I
syn

I
syn

I
SYN

I
SYN

I
SYN

I
SYN (bliźniak) SYN + żona(?)

I
syn

I
SYN

I
I

I

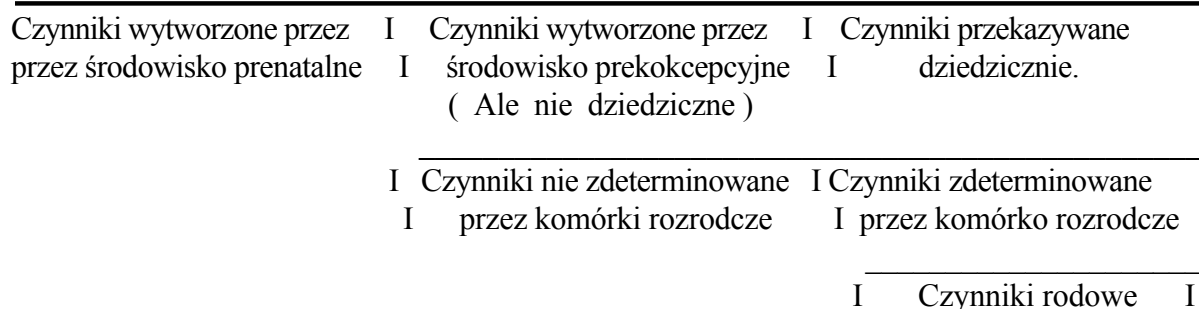
inny przykład dziedzicznego podłoża umysłowych właściwości podał Galton opracowując genealogię szwajcarskiego rodu Bernoulli. Wielu jego członków XVII i XVIII wieku odznaczało się dużymi zdolnościami w matematyce. W ciągu 3 pokoleń zanotowano 8 wybitnych matematyków, z których 5 zostało członkami Francuskiej Akademii Nauk. Skoro tak się dzieje, to tym bardziej oczywiste jest dziedziczenie tak powszechnych właściwości, jak temperament czy charakter, czyli sposób reagowania na bodźce zewnętrzne, sposób wysławiania się, itd. Niewątpliwie też pewien stopień odporności - czy przeciwnie, skłonności do nadużywania alkoholu. Także to, co nazywa się ogólną postawą moralną, potrzeba długiego lub krótkiego snu, snu głębokiego lub lekkiego: ma w dużym przynajmniej stopniu podłoże dziedziczne. Występują pewne konstytucjonalne uwrażliwienia na różne alergię i zarazki. Konstytucyjne zmiany w sposobie funkcjonowania różnych gruczołów dokrewnych, wpływające na rodzaj budowy człowieka, skłonność do niektórych chorób umysłowych, oraz wrażliwość na choroby nowotworowe mają podłoże dziedziczne, a skłonność do niektórych z jego rodzajów, np. raka piersi u kobiet, powtarzają się przez kilka pokoleń. Praktyczne zastosowanie osiągnięć genetyki musi więc oscylować w kierunku eugeniki negatywnej, czyli prewencyjnej - mając na celu zmniejszenie występowania schorzeń o podłożu dziedzicznym.

Dzięki znajomości własnych genów można nawet ocalić życie, twierdzi Aubrey Milunsky, genetyk kliniczny i autorka książki „Twoje genetyczne przeznaczenie”. Skłonności genetyczne do określonych chorób nie są równoznaczne z wyrokiem.

W jaki sposób poznać genetyczną historię rodziny. Warto skonfrontować rodzinne wiadomości z kartami zdrowia, wynikami sekcji zwłok i świadectwami czy aktami zgonów. Przydatne są stare fotografie, na których lekarz może odszyfrować z wyglądu zewnętrznego osoby - na co chorowała. Uzyskaną wiedzę trzeba podzielić się z rodziną bliską i dalszą w celu jej udokumentowania. Informacje te pomogą np. młodożencom w planowaniu rodziny, skorzystania z jajeczka czy spermy dawców, lub nawet skłonić do adopcji.

Genów nie jesteśmy w stanie sobie wymienić, ale możemy zmienić własne nawyki. Jeżeli historia rodziny wskazuje, że istnieje bardzo duże prawdopodobieństwo iż jest się nosicielem wadliwego genu, to warto rozpocząć działania profilaktyczne i neutralizujące. Jest szansa, że obniżymy ryzyko choroby a na pewno odwlecemy jej działanie w czasie.

Tymczasem każdy z mężczyzn jest przekonany, iż wraz z nazwiskiem ojca odziedziczył po nim te geny, które GO z NIM identyfikują. Z naukowego punktu widzenia rzecz ma się tak

Upraszczając :

Możemy dziedziczyć pewne czynniki rodowe nie po rodzicach, ale po którymś tam z dalszych przodków i to niekoniecznie po mieczu.

Natomiast właściwości genotypiczne oparte na stosunku ojcostwa i macierzyństwa (gamety i zygoty) są wynikiem warunków li tylko liczbowych. w jakich dokonuje się redukcja chromatyczna w komórkach rozrodczych.

Człowiek posiada 48 chromosomów. Po ojcu dziedziczy ich 24 i 24 po matce.

To znaczy, że człowiek w żadnym pokoleniu nie może mieć więcej - niż 48 „ przodków ”, z czego 24 jest po ojcu i 24 po matce. Oczywiście jeżeli założymy, że od każdego przodka odziedziczy 1 chromosom. ale ta spekulacja nie odpowiada rzeczywistości, bo tego po prostu do dziś nie wiemy jak wykryć : ile wśród nich jest różnych relacji, i to dla każdej z 24 par.

Także przypuszczenie, że rodzeństwo jest ze sobą bardziej spokrewnione, niż ze swoją matką czy ojcem jest błędne

- ponieważ teoretycznie każde przeciw z rodziców posiada połowę genów swoich dzieci, podczas gdy brat i siostra winni mieć geny takie same.

Tak to prawda - ale nie te same i nie w takich samych kompilacjach.

Stopień pokrewieństwa genetycznego pomiędzy dzieckiem i każdym z jego rodziców wyraża się stosunkiem 24 : 48.

Stopień spokrewnienia genetycznego rodzeństwa tej samej płci może wahać się w przedziale od 1 : 48 do 48 : 48 (tu są bliźnięta jednojajowe), zaś między różnymi płciami od „0” do 48 : 48.

Sumując :

Jak widać badania genealogiczne są tylko teoretycznym spekulowaniem opartym na wierze wspólnego „dziedziczenia krwi ” na bazie czterech mitów :

Mit 1 - O WSPÓLNYM POCHODZENIU.

Mit 2 - ŻE WSPÓLNE POCHODZENIE ZAWSZE ZAPEWNI WSPÓLNE
DZIEDZICTWO KRWI.

Mit 3 - ŻE WSPÓLNE DZIEDZICTWO KRWI GWARANTUJE PODOBIENSTWO
SOMATYCZNE.

Mit 4 - ŻE WIARA WE WSPÓLNOŚĆ KRWI JEST ŹRÓDŁEM RODOWYCH
WIĘZI SPOŁECZNYCH.

Perspektywy :

To, czy jesteśmy wierni po grób, czy nie - zapisane zostało w naszym mózgu (wywnioskowali w 2003 r. naukowcy z Atlanty), badający tzw. krótkie białka, wpływające na działanie kory mózgowej. Dokonali serii doświadczeń na myszach. Rozwiązłemu osobnikowi wszczepili geny od wiernego nornika amerykańskiego. Po tym zabiegu hulaka interesował się jedynie stałą partnerką. Przekształcenie krótkich białek u człowieka ma przynieść równie zachwycające rezultaty.